

Temaplan landbruk 2024 – 2027 med handlingsplan

Høringsutkast nn.mm.åååå

Revisjonshistorikk

Revisjon	Dato	beskrivelse

Forord

Lillestrøm kommune har utarbeidet Temaplan landbruk 2024 – 2027. Kommunedirektøren med kommunalområde By og stedsutvikling og avdeling landbruk har hatt ansvaret for arbeidet med planen. Planarbeidet har vært et samarbeid med flere aktører.

Planarbeidet har hatt en styringsgruppe bestående av kommunaldirektør for tjenesteområde Kultur miljø og samfunn med ledergruppe. Referansegruppa har bestått av Frogner, Sørums, Skedsmo og Blaker bondelag, Fet Jordbruksforening, Nedre Romerike og Østre Romerike skogeierlag.

Temaplanen er ikke juridisk bindende, men gir et grunnlag i beslutninger som berører landbruket. Gjennom planarbeidet bidrar Lillestrøm kommune å legge bedre til rette for en bærekraftig forvaltning av landbrukets ressurser.

Temaplanen synliggjør landbrukets ressurser og utfordringer og hvordan kommunen kan bidra til å nå mål knyttet til landbruksområdet. Kommunens arbeid på landbruksområdet har seks satsingsområder:

- Produksjon av mat og trevirke
- Klima
- Forurensing
- Næringsutvikling
- Kulturlandskap og biologisk mangfold
- Friluftsliv

Handlingsplanen gjelder for fire år og synliggjør hvordan kommunen skal nå målsettingene for landbruksområdet.

Takk til alle som har bidratt med gode og faglige innspill!

Innhold

Forord.....	3
1. Sammendrag.....	6
2. Bakgrunn og formål.....	8
2.1 Forhold til andre planer	8
2.2 Medvirkning	9
3. Utviklingstrekk og status.....	9
3.1 Landbruket i Lillestrøm kommune i dag	10
3.1.1 Verdiskaping.....	12
3.2 Jordbruk	12
3.2.1 Jordbruksareal.....	12
3.2.2 Produksjon	13
3.2.3 Økologisk produksjon.....	14
3.3 Skogbruk	15
3.3.1 Skogbruksareal.....	15
3.3.2 Produksjon	16
3.4 Tilleggsnæring	16
4. utfordringer, satsingsområder og mål.....	17
4.1 Produksjon av mat	18
4.1.1 Jordvern - omdisponering av dyrka og dyrkbar jord.....	18
4.1.2 Nydyrking	20
4.1.3 Agronomi.....	20
4.1.4 Mål for produksjon av mat	22
4.2 Produksjon av trevirke	22
4.2.1 Skogkulturbehov	23
4.2.2 Aktiv bruk av oppdaterte skogbruksplaner.....	24
4.2.3 Fleraldret skog og lukkede hogstformer	24
4.2.3 Opprusting av skogsbilveier	24
4.2.4 Mål for produksjon av trevirke	25
4.3 Klima	25
4.3.1 Jordbruk	26
4.3.2 Skogbruk	27
4.3.3 Klimatilpasning.....	29
4.3.4 Mål for reduserte utslipp av klimagasser, økt karbonbinding og bedre klimatilpasning.....	29
4.4 Forurensing	29
4.4.1 Tilførsel av næringsstoffer til vann	30

4.4.2	Bruk av plantevernmidler	31
4.4.3	Plast.....	32
4.4.4	Mål for redusert forurensing	32
4.5	Næringsutvikling	32
4.5.1	Tradisjonelt landbruk	33
4.5.2	Tilleggsnæring	33
4.5.3	Mål for utvikling av eksisterende og nye næringer	34
4.6	Kulturlandskap og biologisk mangfold.....	34
4.6.1	Kulturlandskapet.....	34
4.6.2	Biologisk mangfold.....	Feil! Bokmerke er ikke definert.
4.6.3	Mål for kulturlandskap og biologisk mangfold	Feil! Bokmerke er ikke definert.
4.7	Friluftsliv og folkehelse	39
4.7.1	Mål for friluftsliv og folkehelse	40
4.8	Informasjon og kompetansebygging.....	40
4.8.1	Mål for informasjon og kompetansebygging.....	41

1. Sammendrag

Landbruket i Lillestrøm er en viktig næring med mange sysselsatte som bidrar til stor verdiskaping. De viktigste produksjonene er korn, gras, melk og kjøtt. Skogen er viktig for produksjon av trevirke, men også for å ivareta biologisk mangfold, karbonlagring og -opptak. I tillegg er kommunens skogarealer viktig for friluftslivet. Tilleggsnæringer som tar utgangspunkt i gårdens ressurser, er også viktig for landbruket i Lillestrøm.

Landbrukets eiendomsform og struktur endres, produksjonsenhetene blir større med økt andel leiejord og mer spesialiserte produksjoner. Økologiske prinsipper og dyrevelferd står stadig sterkere, samtidig som nærhet til dyr og natur blir mer viktig for allmennheten.

Jordbrukets samfunnsoppdrag er lønnsom og trygg matproduksjon i samsvar med forbrukerne interesser, produksjon av fellesgoder og bidrag til sysselsetting og verdiskaping. Landbrukspolitikken har fire overordnede mål: matsikkerhet, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser.

Skogpolitikken skal legge til rette for en bærekraftig ressursforvaltning der hogsten ikke overgår tilveksten. I tillegg skal skogbruket utføres på en måte som tar hensyn til andre viktige oppgaver skogen har, som leveområde for planter og dyr, rekreasjonsområde for mennesker og i klimasammenheng, både lagring og fangst av karbon.

Kommunens landbruksoppdrag er å bidra til å nå disse målene. I temaplan landbruk er det valgt ut følgende satsingsområder:

Produksjon av mat og trevirke

Matsikkerhet, slik definisjonen ble utformet på World Food Summit i 1996 betyr «at alle mennesker til enhver tid har fysisk og økonomisk tilgang til nok, trygg og næringsrik mat som dekker deres ernæringsmessige behov og matpreferanser slik at de kan leve et aktivt og sunt liv». For å sikre dette i et lokalt perspektiv, er det svært viktig å ta vare på jordbruksarealene og sikre at de blir drevet på en mest mulig optimalt. Skogbruksnæringa er en tradisjonsrik og viktig næring. Gjennom en bærekraftig forvaltning sikres det at produksjon av tømmer og råstoff fra skogen skjer på en måte som tar hensyn til viktige miljøverdier og alle artene som lever i skog og utmark.

Klima og forurensning

Forutsetningene for et bærekraftig jord- og skogbruk er at det bidrar til redusert forurensning til vassdrag, reduserte utslipp av klimagasser, økt lagring av karbon og gode klimatilpasninger. Gjennom forvaltning av statlige og kommunale virkemidler kan kommunen bidra til gjennomføring av klima- og miljøtiltak i jord- og skogbruket.

Næringsutvikling

Tradisjonelt landbruk er bærebjelken i Lillestrøm landbruket og kommunen skal legge til rette for videreutvikling av eksisterende næring. Kommunens nærhet til store befolkningskonsentrasjoner gir mulighet for etablering av virksomhet som utnytter gårdens ressurser til produksjon av andre varer og tjenester som gårdsturisme, Inn på tunet, foredling av matvarer, produksjon av bioenergi osv. Etablering av tilleggsnæring kan gi et viktig bidrag til inntekt og sysselsetting på landbrukseiendommen, men også skape et tilbud som samfunnet etterspør.

Kulturlandskap og biologisk mangfold

Et levende kulturlandskap har betydning både for estetikk, folkehelse og biologisk mangfold. Gjennom forvaltning av statlige og kommunale virkemidler kan kommunen bidra til å ta vare på natur- og kulturminner i det særegne landskapet i Lillestrøm.

Friluftsliv

Landbruksarealene har stor betydning for friluftsliv, helse og trivsel. Kommunen skal være en brobygger mellom landbruksnæringa og friluftslivsinteresser. Det er viktig at friluftslivet utøves på en slik måte at tradisjonelt jord- og skogbruk kan drives på en forvaltningsmessig god måte.

Temaplan landbruk gjelder for perioden 2024-2027. Handlingsplanen skal revideres hvert år.

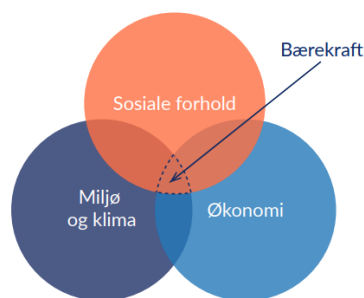

Rekruttering i landbruket starter tidlig! Foto: Mari Askvik Raasok

2. Bakgrunn og formål

I Hovedutvalg for miljø og samfunn 17.02.2021 ble det i sak 14/21 vedtatt oppstart av arbeidet med temaplan landbruk. Planen er utarbeidet av avdeling landbruk.

Den viktigste samfunnsoppgaven til norsk landbruk er å sikre nok, trygg og variert mat av god kvalitet. Landbruket bidrar også til bevaring av biologisk mangfold og skogens og jordas funksjon som karbonlager. Gjennom økonomiske og juridiske virkemidler skal kommunen ivareta nasjonale mål innen areal- og næringspolitikk. Virkemidlene legger til rette for næringa som mat- og tømmerprodusent, tjenesteyter og ressurs- og landskapsforvalter. Næringsaktiviteten skal utøves bærekraftig med hensyn til miljø og klima, økonomi og sosiale forhold.

Figur 1: De tre dimensjonene som sikrer en bærekraftig utvikling

Temaplan landbruk synliggjør landbruksnæringa i Lillestrøm og hvordan kommunen skal bidra til å nå viktige nasjonale, regionale og kommunale mål.

2.1 Forhold til andre planer

Lovverk og andre nasjonale styringsdokument

Landbruket reguleres i stor grad gjennom lover, stortingsmeldinger, avtaler og økonomiske virkemidler. Dette rammeverket, sammen med regionale planer og strategier, danner grunnlaget for kommunal landbruksforvaltning. Vedlegg 1 gir en oversikt over gjeldende styringsdokumenter.

Kommunale planer og strategier

Utviklingen i Lillestrøm kommune bygger på FNs bærekraftsmål. Kommunen skal tilfredsstille de behovene som finnes i dag, og sørge for en positiv utvikling på kort sikt, uten å redusere mulighetene for kommende generasjoner. Ifølge kommuneplanens samfunnsdel er kommunens satsingsområder klima og miljø, by- og tettstedsutvikling, hele livet og innovasjon. For hvert satsingsområde er det valgt ut prioriterte bærekraftsmål.

Figur 2: Kommunens bærekraftsmål, som er særlig relevante for landbruket

Figur 3: Andre viktige bærekraftsmål.

Forvaltning av jord- og skogbruksnæringa er styrt av følgende kommunale planer og strategier:

1. [Gjeldende kommuneplan](#)
2. [Klimastrategi for Lillestrøm kommune](#)
3. [Strategi for bærekraftig næringsutvikling 2022-2030](#)
4. [Plan for vern av raviner i delområde Skedsmo](#)
5. [Temaplan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet 2021 – 2024](#)

Naturmangfoldplan og Kulturstrategi 2023 - 2033 er under utarbeidelse og vil legge føringer for forvaltning av landbruksnæringa.

2.2 Medvirkning

Næringsorganisasjonene og politikere har bidratt med innspill ved oppstart av planprosessen. I dialogmøter underveis i prosessen ble det mottatt innspill fra Statsforvalteren, næringsorganisasjonene og politikken. Interne fagavdelinger og styringsgruppa er orientert og har kommet med innspill til planarbeidet.

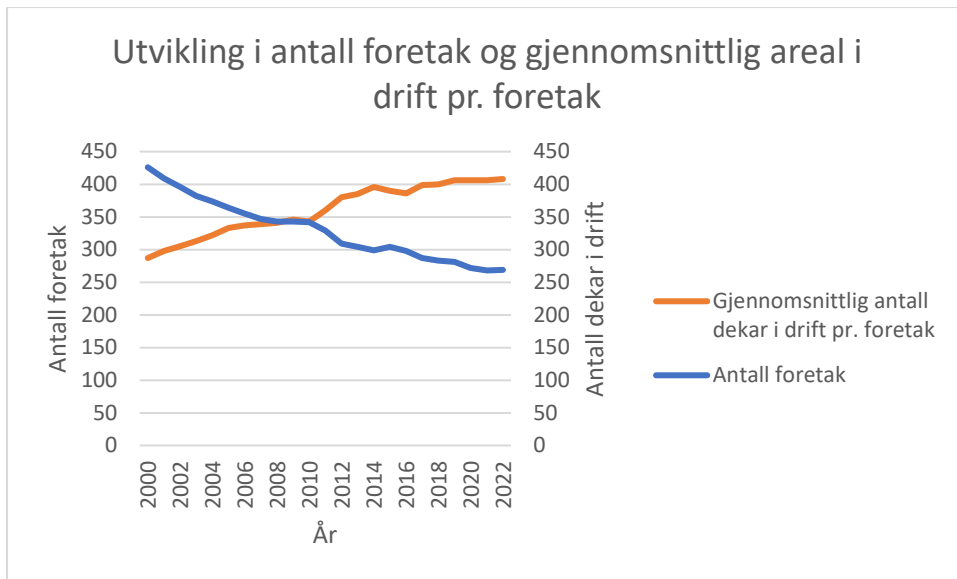
3. Utviklingstrekk og status

Landbruket i Norge er i stor grad påvirket av naturgitte forhold. Teknologisk utvikling, nasjonal og internasjonal politikk, økonomiske forhold og den generelle samfunnsutviklingen gir også rammer for landbruket. De siste 150 årene har det vært kontinuerlige omstillinger i landbruket. Utviklingen har gått fra et arbeidsintensivt til et kapital- og kunnskapsintensivt landbruk.

I skogbruket har det vært en enorm teknologisk utvikling. Tidligere drev eier av skogen selv med håndkraft og senere motorsag. I dag blir skogsarbeid i hovedsak drevet på oppdragsbasis av entreprenører og kappingen skjer etter optisk måling av stammen med beregning av hva som gir best økonomisk utbytte.

Trenden for jordbruket er at produksjonen blir konsentrert på færre enheter uten at samla produksjonsvolum går ned. Spesielt er antall gårdsbruk med husdyr kraftig redusert.

Figur 4 viser at det i perioden 2000 – 2023 i Lillestrøm har vært en nedgang i antall jordbruksforetak og en økning i gjennomsnittlig areal i drift pr. foretak. I 2022 ble 45 300 dekar fulldyrka jord og 3 000 dekar innmarksbeite av det totale jordbruksarealet på 110 414 dekar leid bort. Det utgjør 41 % av det totale jordbruksarealet.

Figur 4: Utviklingstrekk i landbruket. Kilde: Landbruksdirektoratet

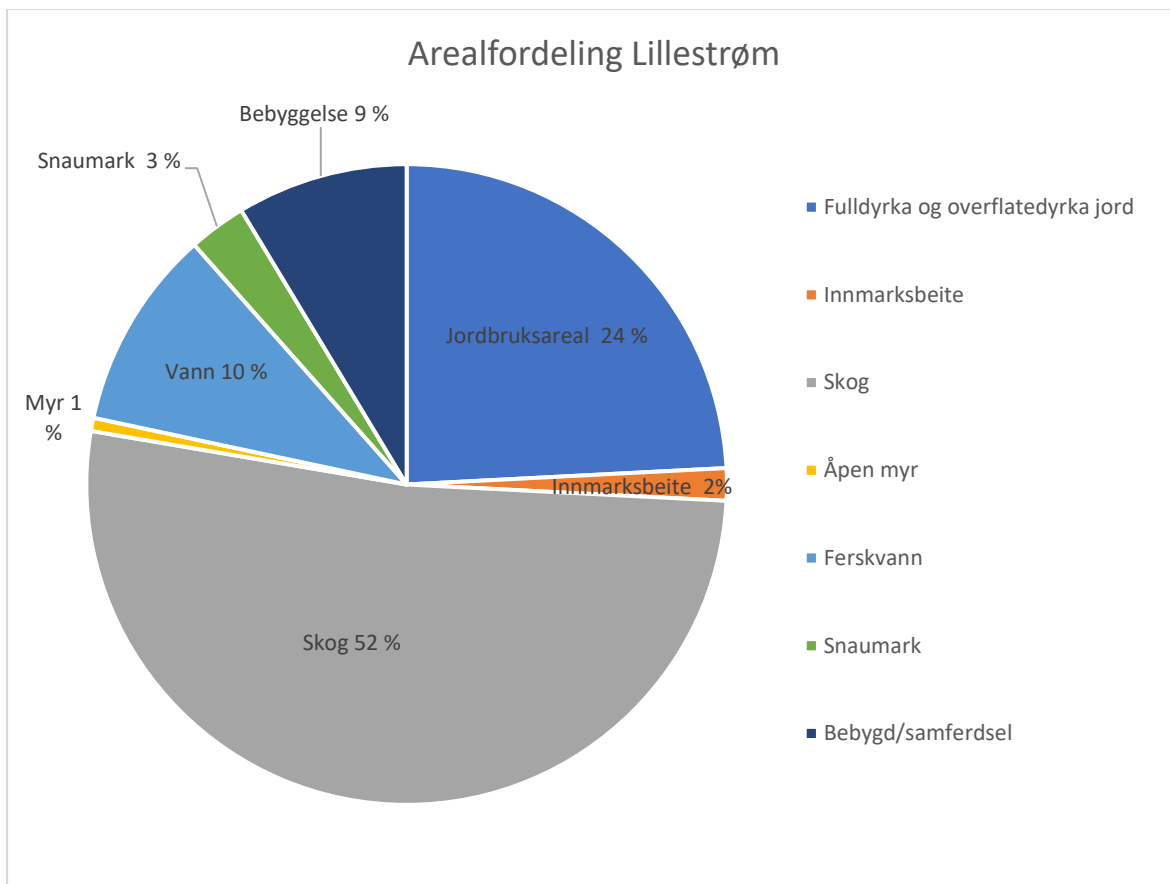
3.1 Landbruket i Lillestrøm kommune i dag

Arealene i Lillestrøm fordeler seg på følgende arealtyper:

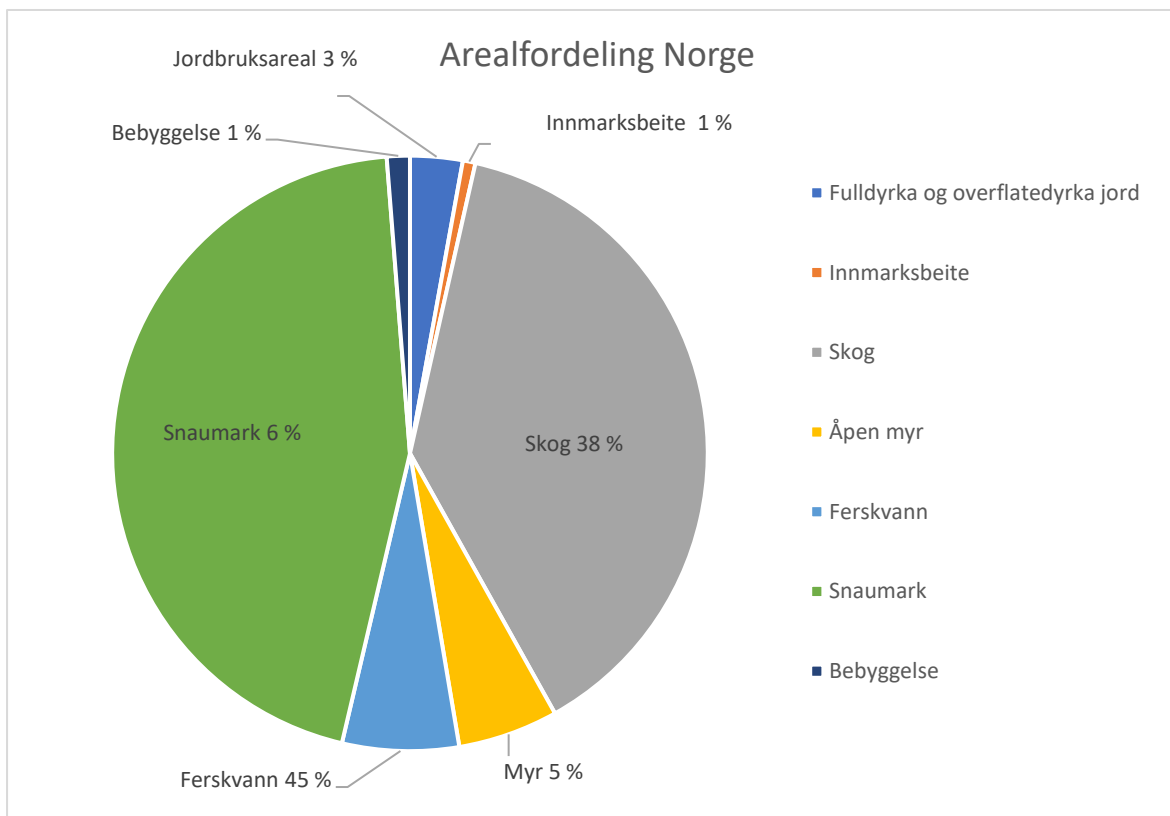
Arealtype	Areal (dekar)
Fulldyrka og overflatedyrka jord	110 414
Innmarksbeite	7 443
Skog (produktiv og uproduktiv)	236 824
Åpen myr	3 043
Ferskvann	46 195
Snaumark	13 249
Bebyggd	39 438

Tabell 1: Fordeling av arealtyper i Lillestrøm. Kilde: Arealressurskartet AR50, 2021/2022, NIBIO

Ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB) er det registrert totalt 799 bebygde landbrukseiendommer i Lillestrøm, med mer enn 5 dekar fulldyrka jord og/eller 25 dekar produktiv skog. Av disse er det ca. 650 eiendommer som har skog over 10 dekar. Pr 2022 er det 283 aktive jordbruksforetak, som driver jordbruksarealene.

Figur 5: Prosentvis fordeling av arealtyper i Lillestrøm. Kilde: Arealressursstatistikk, NIBIO.

Figur 6: Prosentvis fordeling av arealtyper i Norge. Kilde: Arealressursstatistikk, NIBIO

3.1.1 Verdiskaping

Landbruk og landbruksbasert virksomhet har stor betydning for verdiskaping og sysselsetting i Lillestrøm og regionen.

Førstehåndsverdi defineres som den verdien en vare (mengde) har ved salg til første ledd i omsetningskjeden. Førstehåndsverdien for husdyr- og planteproduksjon var i 2021 kr 229 000 000 og er vist i tabell 2.

Førstehåndsverdien av husdyr og planteproduksjon 2021	
Produksjon	Millioner kroner
Storfe	42
Småfe	1
Gris	23
Fjørfe	13
Grovfor	27
Korn	118
Potet, grønnsaker, frukt og bær	3
SUM	229

Tabell 2: Førstehåndsverdi for jordbruksprodukter. Kilde: Landbruksdirektoratet

Tabell 3 viser at førstehåndsverdien på tømmeret i 2022 var kr 25 430 978.

Avvirkningen i skogbruket i 2022 fordelte seg som vist i tabell 3.

VIRKESGRUPPE	SUM VIRKESGRUPPE (m3)	VERDI (kr)
Gran, industrivirke	36 296	18 628 762
Furu, industrivirke	11 595	5 633 296
Lauv, industrivirke	1 510	590 849
Ved til brensel	2 633	578 071
SUM AVVIRKET	52 034	25 430 978

Tabell 3: Avvirkningsstatistikk. Kilde: Landbruksdirektoratet

3.2 Jordbruk

3.2.1 Jordbruksareal

Omtrent 60 % av dyrka jord i Lillestrøm er svært god matjord som stammer fra hav- og flomavsetninger som ble tørrlagt etter siste istid. Nord i Øyeren, langs Leira og Nitelva og delvis oppover Glomma er det også en del fruktbare elveavsetninger. Det meste av jorda består av leire med dårlige dreneringsegenskaper. 85 % av jordbruksarealene er derfor grøftet.

Jordsmonnet er delt inn i tre klasser:

Jordkvalitetsklasse	Egenskaper
Svært god jordkvalitet	Lett-drevet areal, gir normalt gode og årvisse avlinger av kulturvekster tilpasset det lokale klimaet. Mindre enn 20 % helling.
God jordkvalitet	Har egenskaper som kan begrense vekstvalg og påvirke den agronomiske praksisen. Hellingsgrad mellom 20 og 33 %.
Mindre god jordkvalitet	Areal med store begrensninger, enten i form av jordegenskaper som begrenser valg av vekster og agronomisk praksis eller areal med helling > 33 %.

Tabell 4: Beskrivelse av jordkvalitetsklasser Kilde: NIBIO

Figur 7 viser at det meste av den dyrka jorda i kommunen har en jordkvalitet, som gjør den godt egnet til produksjon av mat.

Jordkvalitet	Dekar	%
Svært god	62 440	58,5
God	39 715	37,2
Mindre god	4 664	4,4
Total sum	106 819	100,0

Kilde: Jordkvalitet, 2020, NIBIO

Dyrkbar jord fordelt på arealtyper	Dekar	%
Overflatedyrka jord	36	0,1
Innmarksbeite	2 279	4,9
Skog	37 704	81,7
Åpen fastmark	3 094	6,7
Myr	3 049	6,6
Sum	46 162	100

Kilde: Dyrkbar jord, årsversjon 2022, NIBIO

Figur 7: Fordeling av jordkvalitet Kilde: NIBIO

Figur 8: Dyrkbar jord fordelt på arealtyper Kilde: NIBIO

Som vist i figur 8, er 46 162 dekar kartlagt som dyrkbar jord. Dette er arealreserver som kan dyrkes opp til å bli fulldyrka jord og som holder kravene til klima og jordkvalitet for plantedyrking. På grunn av beliggenhet, topografi, krav til arrondering og ulike miljøhensyn er dyrkbart arealet i praksis mye mindre.

På slutten av 1950-tallet ble det et mål å øke andelen fulldyrka og overflatedyrka jord tilgjengelig for kornproduksjon og store områder med bratt helling, ofte ravnedaler, ble planert for at jordbruket skulle kunne nyttiggjøre seg de nye maskinene. Mange bekker ble på den tiden lagt i rør.

Tabell 5 gir en oversikt over andel planert areal i Lillestrøm, fordelt etter tidligere kommunestruktur.

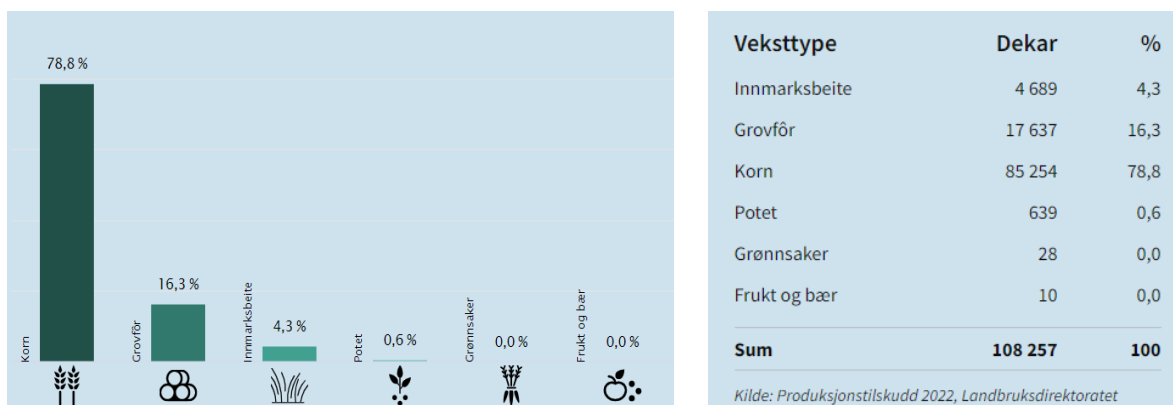
Kommune	Planert eller påfylt (dekar)	Planert eller påfylt (%)
Fet	4 440	16,9
Skedsmo	4 267	19,4
Sørums	28 183	38,9

Tabell 5: Planert areal. Kilde: Jordsmønnstatistikk, Akershus

Av kommunens totale jordbruksareal er ca. 33 % planert.

3.2.2 Produksjon

Lillestrøm er landets fjerde største kornkommune. Kilde: Landbruksdirektoratet, leveransedata og produksjonstilskudd, 2022. Ca. 79 % av jordbruksarealene blir brukt til kornproduksjon.

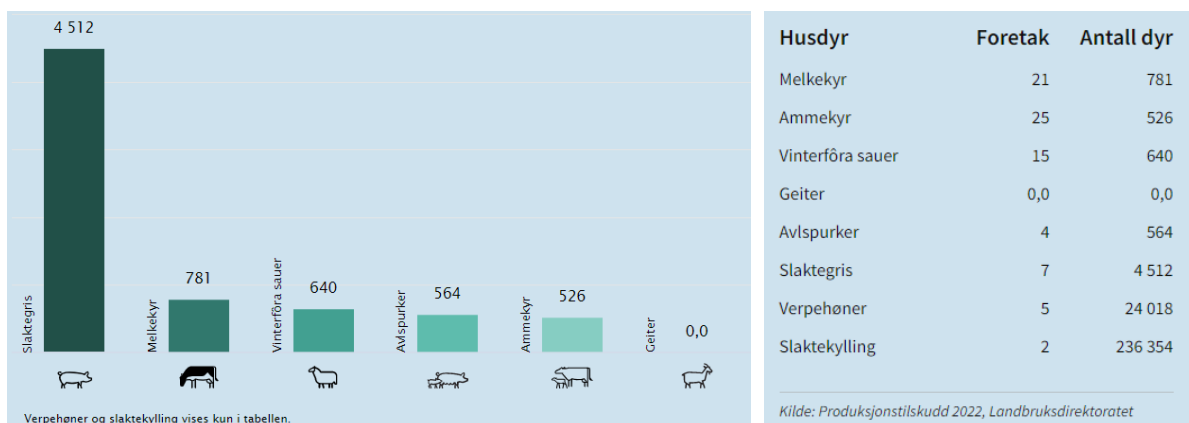

Figur 9 a og b: Fordeling av vekster på jordbruksareal. Kilde: Produksjonstilskudd 2022, Landbruksdirektoratet

Norske kornbønder dyrker mest hvete og bygg, og vi spiser mest hvete og havre. Norge er i hovedsak selvforsynt med bygg, havre og rug, men må importere mathvete. Andelen norsk korn som kan bli brukt til mat, varierer med vekstsesongen og har siden 2007 variert mellom 50 og 80 %. For at vi skal kunne bruke kornet til brødbaking må det inneholde stivelse og protein av en viss mengde og kvalitet. Dersom kornet ikke oppfyller disse kravene blir det brukt til dyrefôr.

I kornåret 2022-2023 produserte bøndene i Lillestrøm 12 198 tonn hvete, 13 943 tonn bygg, 17 767 tonn havre og 825 tonn rug. Av dette holdt 71,3 % av hveten matkornkvalitet. Kilde: Landbruksdirektoratet. For å bake ett brød trengs det ca. 0,5 kilo mel. Omregnet i antall brød ville derfor hveten produsert i Lillestrøm i 2022 ha gitt ca. 17 400 000 brød! Kilde: Norges bondelag

Antall mjølkeprodusenter er halvert den siste 20 årsperioden og det er bare 20 foretak igjen. Kjøttproduksjonen har imidlertid økt, slik at andelen storfe er nokså konstant. Figur 10 a og b viser fordeling og dyreslag i 2022.

Figur 10 a og b: Fordeling av dyreslag. Kilde: Produksjonstilskudd 2022, Landbruksdirektoratet

3.2.3 Økologisk produksjon

Oslo og Viken har en stor andel av landets økologiske produksjon, spesielt innen planteproduksjoner som gras, urter, bær, grønnsaker, veksthus-kulturer og korn. I 2022 ble 6,3 % av det totale jordbruksarealet i Oslo og Viken drevet økologisk. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Innen husdyrproduksjon har Oslo og Viken en stor andel storfe (melk- og kjøttproduksjon), verpehøns, livkylling og bier. Med umiddelbar nærhet til landets største marked, har økologiske

produsenter i Oslo og Viken et stort potensial til å dekke en økende etterspørsel etter økologiske produkter.

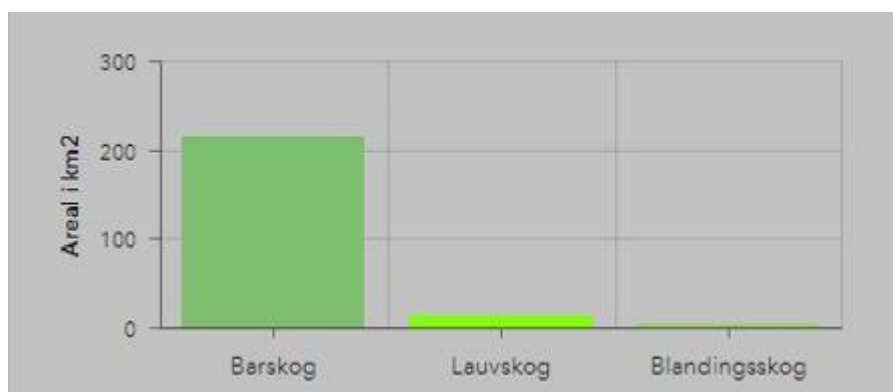
I 2022 ble 1,2 % av kornarealet og 12,6 % av grasarealet i Lillestrøm drevet økologisk. I tillegg har kommunen noen produsenter av økologiske grønnsaker og bær.

Lillestrøm har økologisk husdyrproduksjon av egg, melk og storfekjøtt. I 2022 var 16,6 % av melkekyrne økologiske og 3,5 % av ammekyrne.

3.3 Skogbruk

3.3.1 Skogbruksareal

Skog utgjør ca. 58 % av totalarealet i Lillestrøm, se figur 5. Av kommunens samlede skogareal på 231 724 dekar, er 223 718 dekar produktiv skog og 8 006 dekar uproduktiv skog. De største sammenhengende skogområdene, med flere innsjøer og tjern, finnes sørøst i Lillestrøm kommune mot grensa til Aurskog-Høland og Indre Østfold. Figur 11 viser at det meste av skogen er barskog.

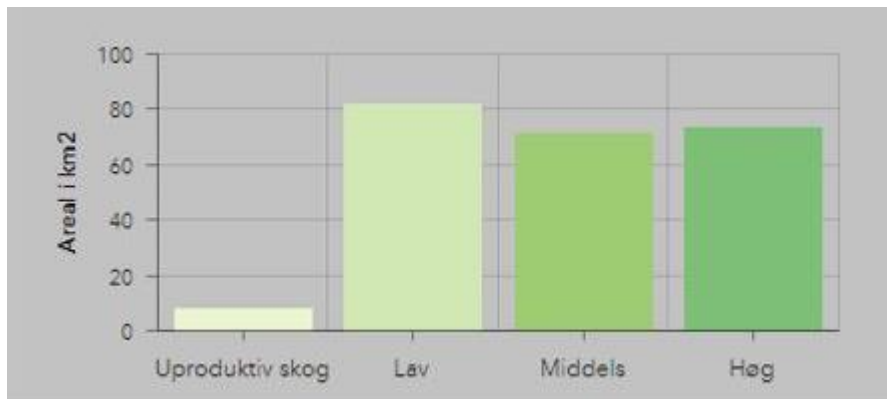

Figur 11: Arealfordeling treslag. Barskog: 214,7 km². Lauvskog: 13,5 km². Blandingsskog: 5,5 km²

Skogarealet kan grovt deles inn *over* og *under* marin grense. I områdene *over* marin grense består skogen hovedsakelig av barskog som ligger på åser og koller. På de tørre kollene finner vi fattige furuskoger, mens granskogen dominerer i ller og søkk. *Over* marin grense er naturverdier hovedsakelig knyttet til gammel barskog.

Skog *under* marin grense er kjennetegnet av rike løvskoger som finnes i lavereliggende partier langs vassdragene, jordbruksområder, og i tilknytning til by og tettsteder. Her er berggrunnen dekket av løsmasser med leire, grus og sand, avsatt i slutten av siste istid. Det finnes store naturverdier knyttet til de frodige løvskogene langs meanderende bekker og i ravinedaler.

Bonitet er et uttrykk for skogens evne til å produsere trevirke. Vekstvilkårene for skogen fordeler seg med cirka en tredjedel på hver av de tre bonitetsklassene; høy, middels og lav, se figur 12.

Figur 12: Arealfordeling bonitet. Uproduktiv: 8 km². Lav: 81,7 km². Middels: 71 km². Høy: 73 km²

3.3.2 Produksjon

I perioden 2018 - 2022 er det årlig avvirket totalt 71 529 m³. I den samme perioden er det plantet 185 074 nye planter og utført ungskogpleie på 1 152 dekar i året.

Kilde: Økonomisystem for skogordningene, Landbruksdirektoratet.

3.4 Tilleggsnæring

Tilleggsnæring er næringsvirksomhet utover det som regnes som tradisjonelt jord- og skogbruk. Landbrukets typiske tilleggsnæringer er leiekjøring i vekstsesongen og snøbrøyting om vinteren.

Gårdsturisme benytter gårdens ressurser som elementer i tilbudet til turistene. I Lillestrøm er det tilbud om overnatting, besøksgårder og gårdsbutikker. I tillegg er det tilbydere av møte- og selskapslokaler for større og mindre grupper.

Inn på tunet-bedrifter er tilrettelagte og kvalitetssikrede velferdstilbud på gårdsbruk, som tilbyr aktiviteter som gir meningsfylt arbeid, mestring, utvikling og trivsel. De viktigste brukerne av tilbudet er barn og unge, mennesker med rusproblemer, funksjonshemmede, psykiatri og eldre. Aktivitetene i tjenestetilbudet er knyttet opp til livet og arbeidet på gården.

Urbant landbruk omfatter andelsjordbruk, parselljordbruk eller sameiejordbruk og er typisk for bynære områder. Tilbudene øker i omfang i Lillestrøm. Omsetningsformene etterstreber bærekraft i alle ledd, både for jorda, planter, dyr, gårdbrukeren og forbrukeren.

REKO-ringene (REttferdig KOnsum) ble etablert i 2017 og er en salgskanal hvor kundene kan handle direkte fra lokale matprodusenter og produsentene kan annonsere og selge varer. Ringen er etablert i Lillestrøm.

På Bondens marked på torget i Lillestrøm by, er det mulig å kjøpe mat og drikke rett fra bonden. Bondens marked stiller strenge krav til matprodusentene. Råvarene skal være lokale og sporbare, foredlingen skal ha et håndverksmessig og småskala preg, og matprodusenten skal selv stå for salget.

Nærheten til et stort marked gjør det attraktivt å drive tilleggsnæring i Lillestrøm.

4. utfordringer, satsingsområder og mål

I [Stortingsmelding 11 \(2016-2017\)](#) er det vedtatt fire overordnede mål for norsk landbrukspolitikk: **matsikkerhet, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig jordbruk**. I tillegg er det vedtatt flere nasjonale strategier som påvirker landbruksnæringa.

Matsikkerhet, slik FN definerer det, er å ha tilgang til nok, trygg og næringsrik mat for å kunne leve et aktivt og sunt liv. Matsikkerheten i Norge er avhengig av kontinuerlig produksjon av mat, ivaretagelse av produksjonsgrunnlaget og velfungerende internasjonale markeder.

Ut fra et beredskapshensyn bør et samfunn produsere mest mulig av den maten innbyggerne i landet trenger. Selvforsyningsgraden i Norge varierer fra år til år, avhengig av været. Norge er derfor helt avhengig av å importere mat. De siste årene har tydelig vist at dette er en sårbar situasjon når verden rammes av krig og kriser. I tillegg skaper klimaendringer, naturkatastrofer og mangel på råvarer utfordringer for verdens matproduksjon.

Jordvern handler om samfunnsinteresser som bærekraft og matsikkerhet, og er grunnlag for beredskap og selvforsyning. Norge har lite jordbruksareal sammenlignet med mange andre land og arealer egnet for matproduksjon ligger ofte der det er utbyggingspress. Arbeidet med å sikre dyrka jord krever derfor kontinuerlig oppmerksomhet og for å bremse omdisponeringstakten har regjeringen i [oppdatert jordvernstrategi](#) fra 2021 fastsatt at årlig omdisponering av fulldyrka jord ikke skal overstige 3 000 dekar. Dette målet skal være nådd innen 2025. Det er varslet ny oppdatert strategi med enda strengere jordvern mål.

Den norske skogpolitikken ble sist gjennomgått i [Meld. St. 6 \(2016–2017\) Verdier i vekst - Konkurransedyktig skog- og trenæring](#). Regjeringen har ambisjon om en **aktiv forvaltning av skogen for næringsformål** og i **klimasammenheng**, blant annet gjennom [Klimakur 2030](#).

Det er mål om blant annet økt bruk av tre i bygg og økt bruk av skogråstoff til bioenergi. Økt etterspørsel etter råstoff fra skogen og med det økt aktivitet, skal kombineres med bedre kunnskap om miljøverdier i skog og styrkede miljøhensyn i skogbruket, inkludert hensyn til friluftsliv og folkehelse. Tilrettelegging av skogbrukets infrastruktur trekkes fram som et annet sentralt felt, som blant annet innebærer et behov for opprusting av skogsbilveinettet.

Statsforvalteren sender hvert år et [forventningsbrev](#) til kommunene, som belyser tema og forventninger fra regjeringen. Brevet tar blant annet for seg oppfølging av bærekraftsmål, kommunens arealplanlegging, klimautslipp og klimaendringer, naturmangfold, jordvern og landbrukets øvrige arealinteresser.

Som en følge av utfordringene samfunnet og landbruket står overfor, er det for Lillestrøm valgt ut følgende satsingsområder:

- produksjon av mat og trevirke
- reduserte klimautslipp, karbonbinding og klimatilpasning
- redusert forurensing
- næringsutvikling
- bevare kulturlandskap og biologisk mangfold
- friluftsliv og folkehelse

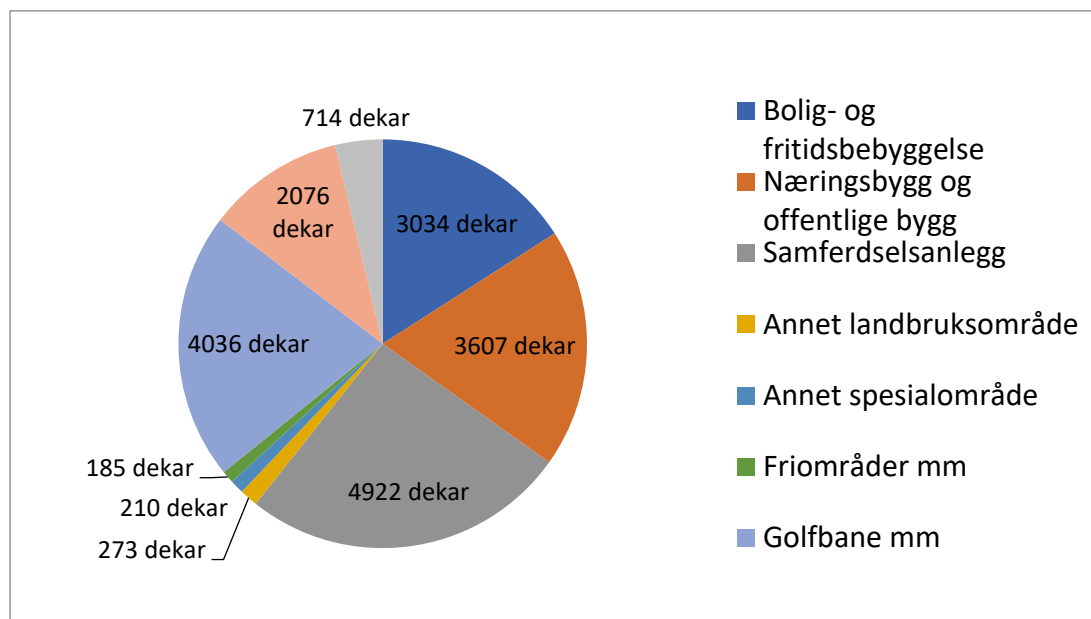
4.1 Produksjon av mat

Ca. 26 % av kommunens totalareal er jordbruksareal, som er godt egna til produksjon av mat.

4.1.1 Jordvern - omdisponering av dyrka og dyrkbar jord

Lillestrøm kommune har sterk befolkningsvekst og har et stort press på jordbruksarealer til andre formål som bolig, næring og infrastruktur.

Figur 13 viser omdisponeringen av dyrka og dyrkbart areal i Lillestrøm kommune i perioden 1965-2020. Det gir i gjennomsnitt en omdisponeringstakt i perioden på 346,5 dekar pr år.

Figur 13: Omdisponering av dyrka og dyrkbar jord, 1965-2020

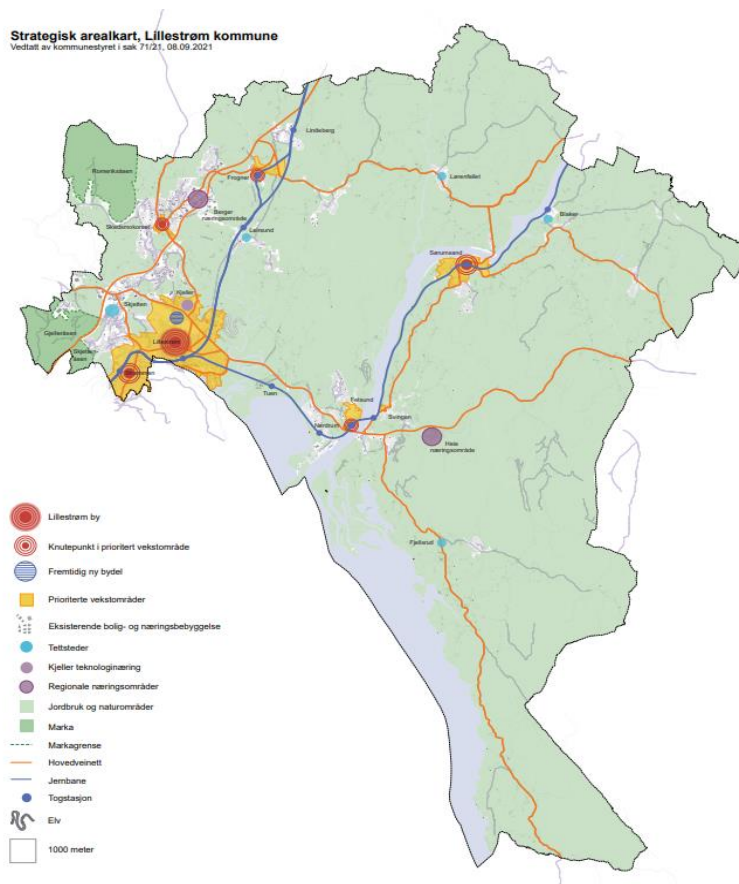
Kilde: SSB Kostra fra 2005, Fylkesmannen før 2005

Under er utbygging i tettsteder illustrert med bilder fra Frogner i samme periode.

Figur 14 a og b. Flyfoto over Frogner 1964 og 2021 (Nye foto kommer)

For å imøtekomme [nasjonal transportplan](#) og [Regional plan for areal og transport Oslo og Akershus](#), er det vedtatt strategisk arealkart med prioriterte vekstområder rundt knutepunkt, som vist i figur 15 .

Figur 15: Strategisk arealkart Lillestrøm kommune

Føringer i kommunens langsiktige arealstrategi og strategisk arealkart skal sikre hensynet til jordvern ved saksbehandling av søknader etter plan- og bygningsloven. Da deler av arealet innenfor prioritert vekstområde består av fulldyrka eller dyrkbart areal, vil utbygging allikevel komme i konflikt med jordvern hensynet.

[Jordkvalitetskart hos NIBIO](#) er et nyttig redskap for bruk i planlegging og utredning av utbyggingsprosjekter som berører dyrka mark.

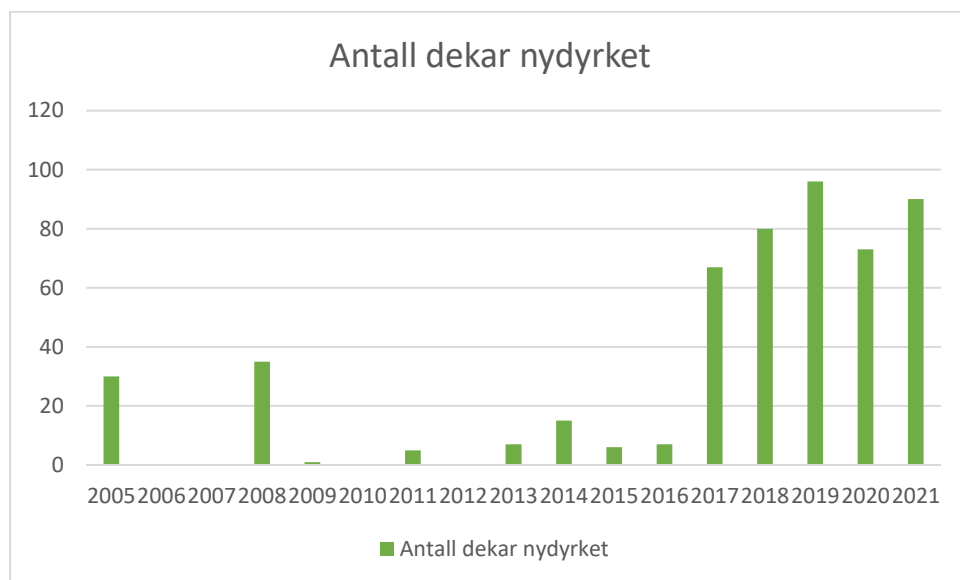
Hovedmålet er at dyrka og dyrkbar jord ikke skal bli bygd ned. Dersom tungtveiende samfunnsmessige hensyn likevel åpner for en omdisponering av dyrka eller dyrkbart areal gjennom kommuneplan, reguleringsplan eller byggesaker, må det være et mål å kunne nytte den verdifulle matjorda til videre matproduksjon. Gjennom en god plan for flytting av matjord, kan kommunen bidra til å opprettholde matproduksjonen, selv om dyrka jord blir omdisponert.

NIBIO og SSB la i 2017 frem tall som viser at norske bønder selv bygde ned 22 prosent av all matjorda som forsvant mellom 2004 og 2015. Et ønske om stadig større og mer rasjonelle bruk gjør at nye anlegg som store fjøs, gjødselkummer og driftsveier, blir lagt nær tun som allerede ligger omgitt av jordbruksareal. Nedbygging av jordbruksareal til tiltak som er direkte knyttet til drifta, krever ikke tillatelse til omdisponering etter jordlova.

4.1.2 Nydyrking

Parallelt med byvekst, nedbygging og gjengroing har det foregått en omfattende nydyrking. På landsbasis har derfor det totale jordbruksarealet holdt seg ganske stabilt.

Figur 16 viser at det ble godkjent 512 dekar nydyrking i perioden 2005-2021 og at aktiviteten økte fra 2017.

Figur 16: Godkjent nydyrket areal i perioden 2005-2021 Kilde: Kostra

Det tar flere år før nydyrket areal oppnår samme produksjonspotensialet som gammel kulturjord. Nydyrking kan derfor ikke fullt ut kompensere for nedbygging av jordbruksareal. Nydyrking kan også ha uønskede miljøkonsekvenser i form av redusert biologisk mangfold, ødeleggelse av kulturminner, økt forurensning av vassdrag og økte utslipp av klimagasser. Deler av det dyrkbare arealet er i tillegg skog med høy eller svært høy bonitet, som har stor betydning for skogbruket.

4.1.3 Agronomi

I følge [NIBIO](#) har avlingsnivået stagnert og jordbruksarealet gått ned siden 1990-tallet. Dette sammenfaller dårlig med det nasjonale målet om økt matproduksjon i takt med befolkningsveksten. Jordarbeiding med større maskiner, gjerne i fuktige perioder, fører til kjøreskader og jordpakking og dermed avlingsnedgang. Disse utfordringene har bidratt til økt søkelys på jordhelse.

Figur 17. Søkelys på god jordhelse. Foto: Lillestrøm kommune

I [Nasjonalt program for jordhelse](#) blir det pekt det på at jord er grunnlaget for produksjon av mat og biomasse. I tillegg til utfordringer med jordas produksjonsevne fører tap av organisk materiale og karbon til avrenning av jord og næringsstoffer til vann og utslipp av klimagassen CO₂. Klimaendringene vil gi økt risiko for forringelse av matjord.

God jordhelse er en forutsetning for å nå flere av FNs bærekraftsmål.

God jordhelse betyr at jordas fysiske, kjemiske og biologiske komponenter fungerer optimalt sammen, både for produksjon og andre jordfunksjoner. Ideelt bør man forstyrre jorda minst mulig, og ha mest mulig grønt og levende plantedekke størst mulig del av året.

Næringsutøverne som driver jordbruk i Lillestrøm, har de samme agronomiske utfordringene som på nasjonalt nivå.

Norsk plante- og dyrehelse er blant verdens beste. Det er gjennomgående god dyrevelferd, og husdyrprodusentene er ansvarsbevisste og kunnskapsrike. På miljøområdet er det arbeidet bevisst og målrettet for å integrere miljøhensyn og miljøverdier i jordbruksdrifta. Dette sammen med liten grad av «industrialisering», medfører at avstanden mellom økologiske og konvensjonelle driftsformer er mindre i norsk jordbruk enn sammenlignbare land.

Økologisk matproduksjon bygger på fire prinsipper knyttet til økologi, varsomhet, rettferdighet og helse. I [Nasjonal strategi for økologisk jordbruk 2018-2030](#) er det nedfelt et mål om at økologisk matproduksjon i Norge først og fremst skal bidra til at etterspørselen etter økologisk mat kan dekkes av norsk produksjon.

[Handlingsplan for økt økologisk produksjon, omsetning og forbruk \(2022-2026\) for Oslo og Viken](#) med tilhørende [tiltaksplan](#), peker på følgende tiltak for å øke andelen økologisk produksjon:

- styrke nettverk og nettverkløsninger i produksjonsleddet
- økt kunnskap om forretningsutvikling
- støtte etablering av småskala grønnsaksprodusenter og markedshager

- sikre forutsigbarhet for produsentene gjennom offentlige innkjøpsavtaler med økt andel økologisk mat
- støtte tiltak som øker tilgang på næringsstoffer, økologisk gjødsel og økt kunnskap om regenerative dyrkingsmetoder
- støtte tiltak som bidrar til profesjonalisering av bonden og fremmer utvikling av nye metoder og styrker arbeidet med jordhelse/karbonbinding

Kommunen kan bidra til en økt andel av økologiske produsenter gjennom direkte støtte til aktuelle produsenter og tiltak. I tillegg kan kommunen gjennom sine innkjøpsavtaler, bidra til en økt andel innkjøp av økologisk mat.

Erfaringer og kunnskap fra økologisk landbruk kan overføres og dermed gi bedre grunnlag for å gjøre konvensjonelt landbruk mer miljøvennlig. Gjennom forvaltning av [regionalt miljøtilskudd](#) og [Bionovafondet](#) kan kommunen støtte tiltak som bidrar til bedret jordhelse og økt karbonbinding i jord.

4.1.4 Mål for produksjon av mat

Lillestrøm kommune skal bidra til en bærekraftig jordbruksproduksjon. For å sikre at jordbruksarealene drives med god agronomi og brukes til produksjon av mat, må det legges til rette for en kunnskapsbasert og varsom arealforvaltning.

Hovedmål	Delmål
Et sterkt jordvern	Nullvisjon for nedbygging av dyrka og dyrkbar jord
	All dyrka jord skal brukes til jordbruksproduksjon
	I utbyggingsplaner som berører dyrka eller dyrkbar jord, skal forslagsstiller utarbeide en matjordplan
	Eksterne masser skal ikke tilføres LNF-områder uten tillatelse
Økt matproduksjon og mangfold	God agronomi for å øke jordas produksjonsevne
	Økt kompetanse om jordhelse
	Økt økologisk produksjon

Tabell 6. Mål for produksjon av mat

4.2 Produksjon av trevirke

Skogen er en viktig fornybar ressurs, som bidrar til verdiskaping lokalt, regionalt og nasjonalt. Økte tømmerpriser de siste årene har bidratt til økt avvirkning også i Lillestrøm.

I [Handlingsplan for skogbruk i Oslo og Viken 2021-2025](#) brukes bærekraft om skogbruk som balanserer økonomiske, miljømessige og sosiale hensyn. Gjennom lovverk, forskrifter og sertifisering ligger slike hensyn som en forutsetning for skogbruket som næringsvirksomhet. Skogeierdommer i Lillestrøm kommune er omfattet av [PEFC-sertifiseringen](#) som sikrer sporing av hele verdikjeden.

Figur 18: Hogst i Lillestrøm kommuneskog, Himdalen. Foto: Jon Arne Kongtorp

Sertifisering av skog

Det er et krav om å være miljøsertifisert for å få markedsadgang for salg av tømmer. Alle skogeiere som leverer tømmer gjennom et andelslag, er en del av en gruppesertifiseringsavtale. Skogeier/leverandør av tømmer til et andelslag, forplikter seg gjennom tømmerkontrakten å følge Norsk PEFC Skogstandard, samt gjeldende lover og forskrifter ved all skogbehandling på sin eiendom.

Det er to sertifiseringsordninger for skog i Norge, Norsk PEFC skogstandard (Programmet for The Endorsement of Forest Certification) og FSC (Forest Stewardship Council). Nesten alle skogeiendommer med drift etter år 2000 er omfattet av PEFC-sertifiseringen. Til nå utgjør dette rundt 40 000 skogeiendommer med til sammen 73 millioner dekar skog, hvorav 60 millioner dekar er produktivt. Omtrent 200 skogeiendommer er dobbeltsertifisert gjennom både PEFC og FSC.

Kilde: [NIBIO](#).

4.2.1 Skogkulturbehov

Skogbruket i Lillestrøm har de siste årene satt nye avvirkningsrekorder. For å opprettholde framtidig høy tilvekst, økt karbonbinding og kvalitet på skogen, er det viktig at skogkulturaktiviteten holder tritt med hogsten.

Foryngelse av skog er et viktig ledd i å sikre en bærekraftig forvaltning av skogressursene og et av de viktigste tiltakene skogeier gjør. En forsømmelse av foryngelse kan gi tapt produksjon, kvalitet og inntekter. Etter avvirkning plikter skogeier å se til at det er sammenheng mellom hogstform og metode for foryngelse, sørge for tilfredsstillende foryngelse etter hogst og stelle skogen slik at den kan produsere skogsvirke i framtiden. Nødvendige tiltak for å legge til rette for foryngelse skal være satt i gang innen 3 år etter hogst.

Ungskogpleie er det viktigste tiltaket for å sikre høy produksjon av tømmer av god kvalitet. I perioden 2018-2022 var gjennomsnittlig kubikkmasse ved slutthogst 20 m³ pr. dekar og gjennomsnittlig avvirkning 71 529 m³ pr. år. Dette tilsier et framtidig behov for ungskogpleie på over 3 500 dekar pr. år. Gjennomsnittet for ungskogpleie i perioden 2018-2022 har vært på 1 152 dekar.

Figur 19: Ungskogpleie ved Dalbakk. Foto: Alexander Egner

4.2.2 Aktiv bruk av oppdaterte skogbruksplaner

Skogbruksplanen er det viktigste verktøyet for å forvalte skogen best mulig. Her får skogeier oversikt over skogens ressurser inkl. miljøverdier og forslag til tiltak med prioritering. Lillestrøm vil i løpet av 2024 ha nye skogbruksplaner med reviderte miljøregistreringer for alle skogeiendommer der det er bestilt ny plan og miljøregistrering.

4.2.3 Fleraldret skog og lukkede hogstformer

Skogbruket har lang tradisjon for å drive med åpne hogster (flatehogst) med påfølgende planting. Fleraldret skog og lukkede hogstformer er kjennetegnet ved at ikke alle trærne blir hugget, samtidig som det blir tilrettelagt for rekruttering av nye trær basert på naturlig foryngelse. Hensynet til biologisk mangfold er et argument for økt bruk av lukket hogst. Samtidig er lukkede hogstformer preget av lavere volumproduksjon, som igjen fører til noe lavere binding av karbon i biomassen (Kilde: Skogkurs). Norsk PEFC Skogstandard skal sikre variert bruk av hogstformer og foryngelsesmetoder som balanserer hensynet til skogeiers økonomi, friluftsinnteresser, biologisk mangfold og andre miljøverdier. I henhold til standarden er det et mål å øke andelen lukkede hogster i skoglandskapet.

4.2.3 Opprusting av skogsbilveier

Et godt skogsbilveinett er nødvendig for å drive et rasjonelt skogbruk. Riktig infrastruktur bidrar til reduserte klimagassutslipp og økt trafiksikkerhet. Landbruksveier med for lav standard i forhold til dagens krav, trenger opprusting.

Den store utbyggingen av skogsbilveier i Lillestrøm skjedde i perioden mellom 1980 og 1995, og veiene holder ikke dagens krav til rasjonelle transportløsninger. Gjeldende veinorm er tilpasset 24 meters vogntog med 60 tonn tillatt totalvekt. Bruer er ofte av eldre dato og har ukjente styrkeegenskaper. Behovet for nye skogsbilveier i Lillestrøm er lite da veinettet har tilfredsstillende dekning i de fleste skogområder, men det er et behov for opprusting av det eksisterende skogsbilveinettet.

4.2.4 Mål for produksjon av trevirke

Lillestrøm kommune skal bidra til en bærekraftig skogbruksproduksjon. For å sikre at skogbruksarealene brukes til produksjon av trevirke må det legges til rette for en kunnskapsbasert og varsom arealforvaltning.

Hovedmål	Delmål
God skogkultur	Tilfredsstillende plantetetthet etter hogst
	Tilfredsstillende ungskogpleie
	Forebygge skade på skog (skadedyr og sykdom)
God infrastruktur i skogbruket	Oppgradere eksisterende veinett til gjeldende standard

Tabell 7. Mål for produksjon av trevirke

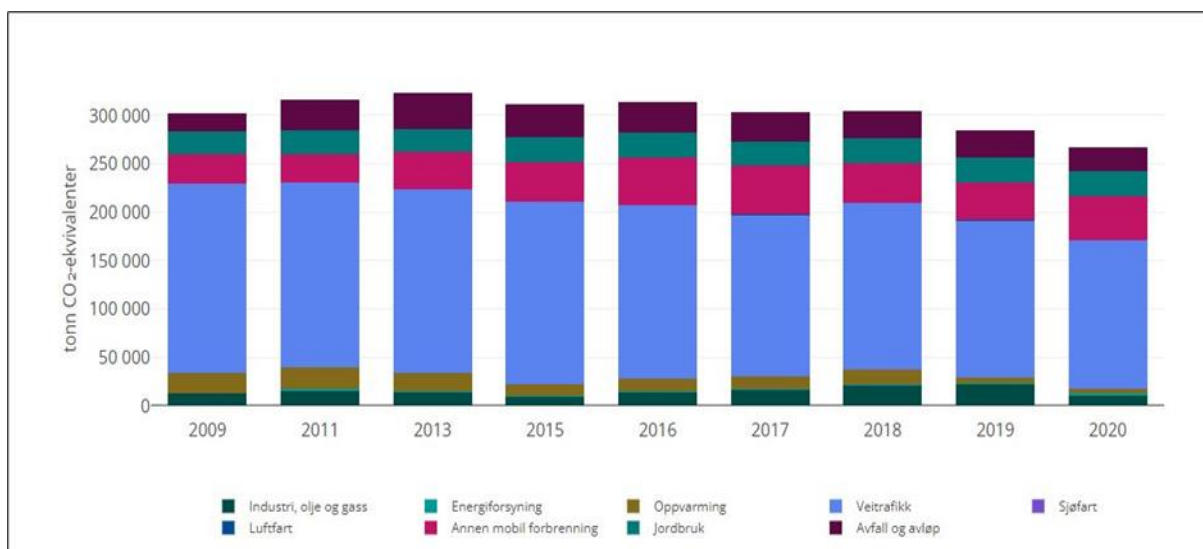
4.3 Klima

FNs klimapanel peker i sin [rapport](#) på at konsekvenser av klimaendringene allerede påvirker jordbruk og skogbruk negativt. Global oppvarming og flere og kraftigere ekstremhendelser har allerede ført til redusert matsikkerhet. Oppvarmingen vil svekke økosystemtjenester som pollinering og prosesser i jordsmonnet og øke presset fra skadedyr og sykdommer. Matvaner og dyrkingsteknikker må endres som en konsekvens av klimaendringene.

I rapporten [Landbruk og klimaendringer](#) peker Landbruks- og matdepartementet på at klimaendringene stiller landbruket overfor to hovedutfordringer: hvordan motvirke klimaendringene gjennom utslippsreduksjon og økt opptak og lagring av karbon, og hvordan mestre produksjon under endret klima.

Et aktivt og bærekraftig landbruk utgjør en viktig del av de foreslåtte tiltakene i [Klimakur 2030](#), og særlig skogbrukstiltak er løftet fram som viktig og kostnadseffektivt.

Overordnet mål i [Klimastrategi for Lillestrøm kommune](#) er at kommunen skal lykkes med overgangen til lavutslippssamfunnet med utslipp under 1 tonn CO₂-ekvivalenter pr. innbygger pr. år. Kommunen skal markere seg som en foregangsaktør i det grønne skiftet. Målet skal kommunen nå blant annet gjennom å bevare karbonlagrene, redusere utslippene og øke opptak av klimagasser fra skog og andre landarealer. I strategien blir det pekt på at kommunen kan bidra til miljø- og klimavennlig landbruksproduksjon gjennom målrettet bruk av landbrukets virkemidler.

Figur 20: Sektorfordelte utslipp pr. år i Lillestrøm kommune. Kilde: Miljødirektoratet, Utslipp av klimagasser i kommuner

Figur 20 viser at utslipp fra jordbruket er nokså lavt og stabilt.

4.3.1 Jordbruk

Jordbruket er den største kilden til utslipp av klimagassene metan og lystgass. Det meste av metanutslippene kommer fra dyrenes fordøyelse, med drøvtyggere som den største kilden.

Det blir også sluppet ut klimagasser som metan, karbondioksid og lystgass ved oppdyrking av myr. Det er lite myr som egner seg for nydyrking i kommunen og forskrift om nydyrking har dessuten bestemmelser om at nydyrking av myr ikke er tillatt.

Størsteparten av utslippene av lystgass kommer fra spredning av mineral- og husdyrgjødsel. I tillegg kommer utslipp fra forbrenning av fossil olje og gass til oppvarming og bruk av diesel til landbruksmaskiner.

I 2019 inngikk næringsorganisasjonene og regjeringen en avtale om at jordbruket skal kutte klimagassutslipp og øke opptaket av karbon i jord, med 5 millioner tonn CO₂-ekvivalenter i perioden 2021 - 2030. På bakgrunn av avtalen er det utarbeidet en [klimaplan](#) som peker på følgende satsingsområder:

- Utrulling av klimakalkulator og økt satsing på klimarådgiving
- Mer klimavennlig og bærekraftig fôring, avl og friskere husdyr
- Fossilfri maskinpark
- Fossilfri oppvarming
- Bedre bruk av gjødsel og god agronomi
- Jorda som karbonlager
- Ny klimateknologi revolusjonerer landbruket

Jordsmonnet inneholder 2-3 ganger så mye karbon som atmosfæren. Små endringer i jordsmonnets karbonlager har derfor stor virkning på CO₂ i atmosfæren. For å legge til rette for å binde karbon og næringsstoffer i jorda, er det svært viktig å sikre god jordhelse og god rotutvikling. I rapporten [Muligheter og utfordringer for økt karbonbinding i jordbruksjord fra NIBIO](#) blir mulige tiltak beskrevet for å øke potensialet for opptak av karbon i jord.

Av tiltakene som er beskrevet i rapporten, er bruk av fangvekster et tiltak med sikker effekt og som er enkelt å ta i bruk i Norge. Dette tiltaket inngår som en del av de regionale miljøtiltakene og i 2022 var det 3 060 dekar med fangvekst i Lillestrøm.

Biokull er et materiale som ligner trekull, kan bonden bruke for å øke karboninnholdet i jord og som jordforbedringsmiddel. I tillegg til å binde karbon vil bruk av biokull øke vannlagringsevnen i tørkeutsatte jordtyper, øke biomasseproduksjonen, redusere utslippene av N₂O (lystgass) fra jorda og gi en bedre utnyttelse av næringsstoffer i de tilfellene der biokull blir brukt sammen med husdyrgjødsel eller kompost. Produksjon og bruk av biokull i Norge er fortsatt på forskningsstadiet og dermed et lite tilgjengelig virkemiddel for kommunen. Mer informasjon om produksjon og bruk av biokull finnes på [Biokullportalen](#) og hos [NIBIO](#).

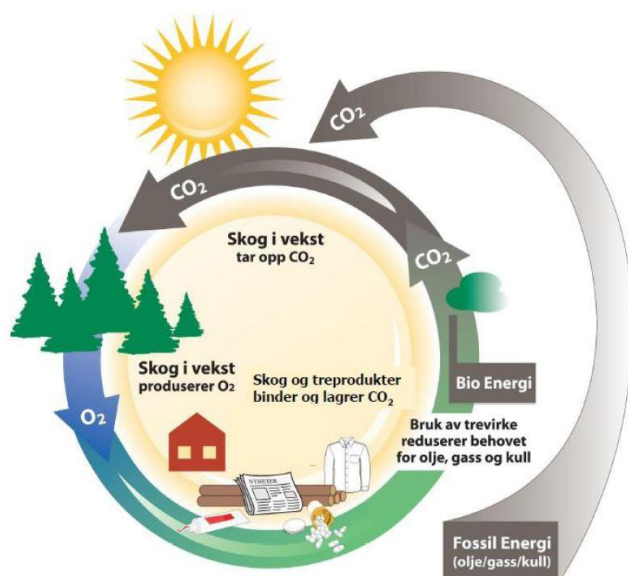
4.3.2 Skogbruk

Skog er en viktig del av den globale karbonsyklusen, både som karbonlager og gjennom opptak av CO₂ fra atmosfæren. Skog i vekst tar opp CO₂ gjennom fotosyntesen, se figur 21. Bedre vekst tilsier at det bindes mer karbon årlig. Hvordan karbon oppfører seg i skogsjord er i dag dårlig dokumentert. På dette feltet foregår det nå en del forskning, som etter hvert vil si oss mer om disse forholdene. (Kilde: Skogkurs).

I dag har norsk skog et netto opptak som tilsvarer omtrent halvparten av de menneskeskapte klimagassutslippene i Norge.

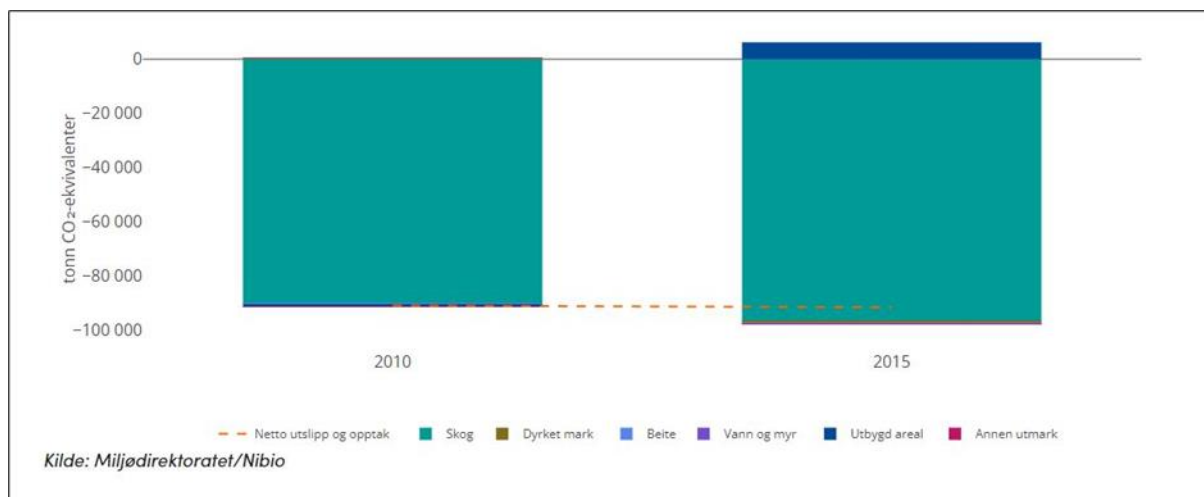
Tiltak som kan øke karbonlagring i skogen er blant annet:

- Bruk av foredlet plantemateriale
- Økt plantetetthet
- Gjødsling av skog
- Planting av skog på nye arealer
- Treslagsskifte på egnede arealer
- Optimal omløpstid

Figur 21: Fotosyntese og karbonbinding i skog. Kilde: Viken Skog SA

I 2015 stod skogen i Lillestrøm kommune for et årlig opptak på 96 829 tonn CO₂-ekvivalenter mot 90 406 tonn i 2010, se figur 20. CO₂-opptaket i skogen i 2015 tilsvarte mer enn 36 % av klimagassutslippene i kommunen i 2020, som da var på totalt 267 235 tonn CO₂-ekvivalenter.

Figur 22: Utslipp og opptak av klimagasser (tonn CO₂-ekvivalenter) i Lillestrøm kommune i 2015. Negative tall betyr opptak av klimagasser, mens positive tall betyr utslipp. Den stiplede linjen viser netto utslipp eller opptak. Kilde: Miljødirektoratet, [Utslipp og opptak fra skog og arealbruk: For kommuner](#)

Råstoff fra skogen brukes innenfor et bredt spekter av produkter. Klimagassutslippene fra byggsektoren kan reduseres ved å velge bruk av limtre og massivtre, fremfor energiintensive byggematerialer som stål og betong. Trevirke har også egenskaper som kan erstatte kull og olje som råstoff i alle produksjoner.

[Trehusene på Løkenåsen](#) i Fetsund ble kåret til månedens trebygg juni 2021 av [Tenk Tre](#). Den gjennomgående bruken av tre i prosjektet har kuttet CO₂-avtrykket for materialer alene med cirka 30 prosent. Les mer om [Månedens trebygg](#).

Figur 23: Trehusene på Løkenåsen. Kilde, www.byggeindustrien.no

4.3.3 Klimatilpasning

Landbruket er direkte berørt av klimaendringene og står overfor utfordringer knyttet til ekstremvær og økt forekomst av plante- og dyresykdommer som kan redusere produktiviteten. Økt nedbør vanskeliggjør dyrkings- og innhøstingsforhold. Større mengder nedbør med økt intensitet øker faren for flom og skred, med påfølgende skader på både jord- og skogbruksareal. Klimaendringer fører til lengre vekstsesonger som kan bidra til økt produksjon og mulighet for nye vekster.

NIBIO har laget [tiltaksveiledere](#) for klimatilpasning i jordbruket. For å hindre flomskader på jordet og tap av jord- og næringsstoffer til vann peker de på vannmiljøtiltak som godt vegetasjonsdekke gjennom vinteren, grasdekte vannveier i dråg, kantsoner mot elver og bekker, fangdammer og hydrotekniske tiltak. Plantedyrking i et endret klima gir dessuten behov for tiltak som drenering, vekstskifte, tiltak mot jordpakking, valg av sorter og arter og tilpasset gjødsling.

Økte nedbørmengder og mer ekstremregn gjør det viktig å forebygge flom og erosjon på jordbruksområder og landbruksveier for å hindre at overvann på avveie løser ut skred, særlig i terreng i kvikkleireutsatte områder.

Mindre nedbør enn normalt over en lengre periode påvirker alle komponenter i det hydrologiske kretsløpet. Økt hyppighet av tørkeperioder stiller nye krav til både jord- og skogbruket.

4.3.4 Mål for reduserte utslipp av klimagasser, økt karbonbinding og bedre klimatilpasning

Lillestrøm kommune skal bidra til at vedtatt mål for utslipp pr. innbygger skal være under 1 tonn CO₂-ekvivalenter pr. år, jf. Klimastrategi for Lillestrøm kommune. For å nå dette målet er det viktig å sikre at jord- og skogbruksarealene er i god tilstand og at produksjonen foregår på en klimavennlig måte.

Hovedmål	Delmål
Redusere utslipp	Økt oppslutning om tiltak som reduserer utslipp fra jord- og skogbruket
	Økt oppslutning om tiltak som øker karboninnholdet i jorda
	Økt bruk av klimavennlige energikilder
	Klimavennlig lagring og bruk av husdyrgjødsel
	Økt bruk av tre som bygningsmateriale
	God infrastruktur i skogbruket
Bevare viktige karbonlagre	Nullvisjon for omdisponering av høyproduktivt skogareal
Klimatilpasning	Jord og skogbruksarealer skal ha god helsetilstand
	Godt vedlikeholdte landbruksveier
	God beredskap mot skogbrann og stormskader
	Godt vedlikeholdte hydrotekniske anlegg
	God oppslutning om vannmiljøtiltak i jordbruket.

Tabell 8. Mål for reduserte CO₂- utslipp, karbonbinding og klimatilpasning

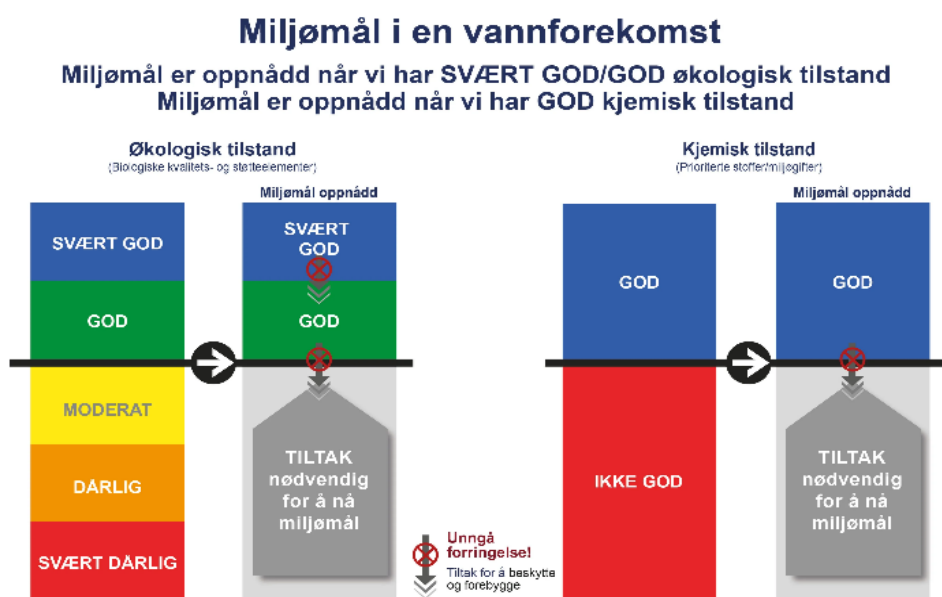
4.4 Forurensing

Forurensning fra landbruket er en trussel mot naturmangfoldet.

4.4.1 Tilførsel av næringsstoffer til vann

EUs vannrammedirektiv trådte i kraft i 2000. Gjennom dette har Norge påtatt seg en internasjonal forpliktelse for å sikre beskyttelse og bærekraftig bruk av vannmiljøet. Vanddirektivet har som generelt mål at alle vannforekomster minst skal oppnå «god tilstand» i tråd med nærmere angitte kriterier.

Våren 2022 lanserte regjeringen [Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv](#). Planen viser regjeringens viktigste prioriteringer fram mot 2026. Flere områder av Oslofjorden har for stor tilførsel av nitrogen. Målet med handlingsplanen er å «oppnå god miljøtilstand, restaurere viktige naturverdier, fremme et aktivt friluftsliv og ivareta det biologiske mangfoldet i fjorden».

Figur 24: Miljøsmål i en vannforekomst (Kilde: Vannportalen)

Vannforekomstene i Lillestrøm kommune inngår som en del av to vannområder, Leira/Nitelva og Øyeren, disse overvåkes kontinuerlig. Dataene registreres i [Vann-nett](#) som er inngangsportalen til informasjon om vann i Norge. Det er også utarbeidet tiltaksanalyser med beskrivelse av dagens tilstand, ønsket mål og hvilke tiltak som er nødvendig for å nå målet for begge vannområdene, se [Lokal tiltaksanalyse for vannområde Leira-Nitelva](#) og [Lokal tiltaksanalyse for vannområde Øyeren](#).

For 63 av 82 vannforekomster i Lillestrøm kommune er det behov for nye tiltak for at miljømålene skal nås. Kilde: Vann-nett pr. 23.05.2022, samme pr. 31.03.2023.

	TILSTAND	ANTALL	%
😊	Svært god	2	2.4
😄	God	17	20.7
😐	Moderat	34	41.5
😞	Dårlig	22	26.8
😡	Svært dårlig	7	8.5
	Alle	82	100.0

Figur 25: Økologisk tilstand i vannforekomster i Lillestrøm kommune pr. 23.05.2022

Naturgitte forhold og dagens bruk av jordbruksarealene gir særlige utfordringer knyttet til avrenning av jordpartikler og næringsstoffer til vassdragene. Kildene til forurensning fra jordbruket er:

- spredning av gjødsel på dyrka mark og beite
- erosjon av jord
- lekkasje eller utslipp fra punktkilder (gjødselkjeller, silo o.l.)

Tilførslene av jord og næringsstoffer til vassdragene fører til tilslamming, økt algevekst, gjengroing og redusert oksygenivå.

Godt drenert jord med god jordhelse bidrar til mindre avrenning av jord og næringsstoffer. God agronomi er derfor svært viktig.

Nye [regionale miljøkrav](#) som gjelder hele kommunen er innført fra 2023. Kravene skal sikre miljøforsvarlig drift av jordbruksarealene. I tillegg gjennomfører næringa tiltak på arealene som beskrevet i [Regionalt miljøprogram for jordbruket i Oslo og Viken 2023-2026](#).

Tabell 5 viser at om lag 33 % av jordbruksarealene i Lillestrøm er planert. Planeringsarbeidet ble i hovedsak gjennomført i perioden 1960-1980. Maskinelt utstyr mot slutten av perioden gjorde det mulig å jevne ut større terrengforskjeller, og enkelte av lukningsanleggene ligger derfor svært dypt (5-10 meter). Deler av de hydrotekniske anleggene, inkludert det som ble etablert i forbindelse med planeringen, er av eldre dato og har derfor behov for vedlikehold og utbedringer. I tillegg er flere av anleggene dimensjonert for dårlig i forhold til endret klima. Gjennom SMIL-ordningen (Spesielle MILjøtiltak i jordbruket) gir kommunen tilskudd til gjennomføring av tiltak som går ut over det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift, for eksempel til utbedring av det hydrotekniske anlegget. Tilskuddet blir tildelt i samsvar med prioriteringer i [Tiltaksstrategi for bruk av tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket 2021-2025](#).

For å begrense avrenning av jord og næringsstoffer til vassdragene er det også viktig å opprettholde en tilstrekkelig kantvegetasjon mot vassdrag. I tillegg er kantvegetasjonen viktig for å stabilisere kanten mot vassdraget, for å skape skygge og skjul for fisk og som leveområde for mange plante- og dyrearter.

Aktuelt regelverk i vannressursloven § 11, forskrift om bærekraftig skogbruk § 5, Norsk PEFC standard, plan- og bygningsloven, forskrift om nydyrking og forskrift om produksjonstilskudd.

[Veileder nr. 2/2019](#) fra Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) beskriver kantsonens betydning, gir oversikt over gjeldende lovverk og synliggjør ansvarsfordelingen mellom kommunen, Statsforvalteren og NVE, for forvaltning av kantsonen.

Kortere og mildere vintre, mer regn i barmarkperioder og et skogbruk som har gått fra å være en vinterbasert næring på telet mark til å drive året rundt, har medført større krav til god planlegging av tømmerdrifter, der målet er sporløs kjøring.

Riktig utført gjødsling i skog kan gi økt tømmervolum, høyere andel av skurtømmer og god økonomi for skogeier, samtidig som det gir en positiv klimaeffekt. Annen bunnvegetasjon og andre vekster enn trær kan også påvirkes av næringstilførsel. Aktivt drevet barskog som skal avvirkes i løpet av noen år, er aktuell å gjødsle.

4.4.2 Bruk av plantevernmidler

God plante helse er viktig for både miljø og matsikkerhet. Plante helse i Norge er generelt god og på grunn av klima og friskt plantemateriale, har Norge færre planteskadegjørere enn mange andre land.

Plantevernmidler er kjemiske eller biologiske midler som blir brukt mot planteskadegjørere som sopp, ugras, insekter eller andre skadedyr. Midler som blir brukt til vekstregulering eller nedsviing er også regnet som plantevernmidler.

Vekstskifte og mekaniske bekjempelsesmetoder som ugrasharving, kan redusere behovet for bruk av kjemiske plantevernmidler. I 2022 ble det gitt regionalt miljøtilskudd til ugrasharving på 1 533 dekar i Lillestrøm.

Salg og bruk av plantevernmidler er regulert gjennom [forskrift om plantevernmidler](#). Forskriften setter krav til kjøp og bruk av plantevernmidler, inkludert bruk i utmark (skog). Ansvar for forskriften ligger hos Mattilsynet.

Klimaendringene kan medføre økt behov for kjemiske midler til bekjempelse av ugras, skadegjørere og sopp. Lengre vekstsesong vil gi mulighet for økte avlinger, men kan også føre til økt mengde ugras. Et varmere og våtere klima vil øke sannsynligheten for soppangrep og kan medføre at mer varmekjære insektarter flytter nordover og etablerer seg i Norge.

Varmere klima kan bidra til raskere nedbrytning av plantevernmidler i jord. Effekten av nedbrytning, vil være motvirket ved hyppigere nedbør og utvasking av plantevernmidlene.

4.4.3 Plast

Plast er et viktig materiale for landbruket, men også en kilde til forurensning. FNs miljøprogram estimerer at det årlig havner mellom 9 og 14 millioner tonn plast i havet (Kilde: WWF), og at dette tallet vil øke til 23-27 millioner tonn innen 2040 dersom det ikke blir innført tiltak. De vanligste plastforekomstene i landbruket er rundballeplast, sekker til gjødsel og såkorn (PP-sekk), fiberduk, solfangerfolie og hard plastemballasje som kanner, plantebrett og kasser.

Det er fokus på å redusere bruk av plast i landbruket og Norges Bondelag har årsmøtevedtak på å *"Redusere bruk av fossilplast i landbruket, og sammen med myndighetene sikre bedre returordninger for landbruksplast med mål om at 100 % av den fossile plasten samles inn"*. (Kilde: Næringspolitisk program for Norges Bondelag, 2020 – 2024).

4.4.4 Mål for redusert forurensing

Lillestrøm kommune skal bidra til reduserte utslipp til vassdrag. Plast og annet næringsavfall fra landbruket skal håndteres forsvarlig.

Hovedmål	Delmål
Alle vannforekomster skal ha god økologisk og kjemisk tilstand	Redusert avrenning av jord, næringssalter og plantevernmidler
	God håndtering av husdyrgjødsel
	Tilstrekkelig kantsone mot vann og vassdrag
Natur fri for avfall	Riktig håndtering og gode returløsninger for avfall i landbruket

Tabell 9: Mål for redusert forurensing

4.5 Næringsutvikling

Det tradisjonelle jord- og skogbruket er bærebjelken i Lillestrømlandbruket og er svært viktig for å sikre produksjon av mat- og trevirke. I tillegg er landbrukets ressurser viktig for produksjon av andre varer og tjenester, som for eksempel Inn på tunet-tjenester og turisme.

Jordbrukets samlede inntekter er et resultat av salg av produkter og tilskudd bevilget over statsbudsjettet. De siste årene har det vært endringer internasjonalt, som har gjort sterke utslag både for inntekts- og kostnadssiden i jordbruket. Kilde: [Budsjettnemnda for jordbruket, utredning nr. 1.](#)

Stabil rekruttering av dyktige næringsutøvere er nødvendig for å nå målene i norsk landbrukspolitikk. Rapporten [Økt rekruttering til landbruket](#) peker på flere tiltak som er relevante for rekruttering til næringa; krav til kompetanse, investeringsordninger rettet mot unge bønder og styrking av landbrukets omdømme.

Kommunen er en viktig aktør for mobilisering av næringsutvikling lokalt. Viktige samarbeidspartnere er [Start up Viken](#), som kan bidra med etablererveiledning og [Innovasjon Norge](#) som bidrar med økonomisk støtte til utviklingsprosjekter i samsvar med vedtatte retningslinjer.

4.5.1 Tradisjonelt landbruk

Jordbruk og husdyrbruk

Færre og større driftsenheter både innen plante- og husdyrproduksjon krever fornying av driftsapparatet. Store forventninger til mer klima- og miljøvennlig drift setter også krav til nytt driftsapparat. Det er et begrenset miljø for produksjon av grønnsaker og bær i kommunen, men det kan være et potensial for å øke denne andelen.

Næringsutøverne i Lillestrøm er i en særstilling når det gjelder å kunne produsere mat til et marked i Oslo og på Romerike. Dette bør kunne gi muligheter mange andre ikke har.

4.5.2 Tilleggsnæring

[Meld. St. 31 \(2014-2015\) Garden som ressurs – marknaden som mål – Vekst og gründerskap innan landbruksbaserte næringar](#), viser hvordan potensialet fra økt verdiskaping innen de landbruksbaserte næringene utenom tradisjonelt jord- og skogbruk kan utløses. Meldinga trekker fram eksempler innen mat og drikke, landbruks- og utmarksbasert reiseliv, gården som arena for velferdstjenester mv.

Landbruket i Lillestrøm er i en særstilling med hensyn til muligheter for å kunne utvikle tilleggsnæringer på gården. Det er potensial for videreutvikling av opplevelsesnæring knyttet til gårdens ressurser. Utvikling av servicetjenester kan også være en mulighet for økt verdiskaping i kommunen.

Stadig flere vil dyrke egne grønnsaker og det er vekst i urbant landbruk. Barn bør dessuten kunne få muligheter til å lære om grønnsak- og bærproduksjon i skolehager. Kommunen bør tilrettelegge for at flere skal få produsere egen mat.

Figur 26: Andelslandbruk på Brånås søndre. Foto: Marit og Thomas Lundby

Skogbruk

Det er et potensiale for å benytte både skogsvirke og hogstavfall til bioenergi. Å levere kun råstoffet til dette skaper lite inntekt da det er lavt priset. Å levere varme som produkt, dvs. at bønder går sammen om å bygge og drifte biovarmeanlegg, har et potensiale med hensyn på inntjening og å skape aktivitet/arbeidsplasser, samtidig som det bedrer utnyttelsen av lokale ressurser.

[Bioenergiprogrammet](#) skal stimulere bønder og skogeiere til å produsere, bruke og levere mer bioenergi.

For å utvikle bærekraftige tilleggsnæringer trenger næringsutøverne forutsigbare rammevilkår, god lønnsomhet og investeringsevne, kunnskap og rådgivning.

4.5.3 Mål for utvikling av eksisterende og nye næringer

Lillestrøm kommune skal bidra til å legge til rette for en miljøvennlig næring, basert på grønn og utslippsfri teknologi, høy verdiskaping og lokal sysselsetting.

Hovedmål	Delmål
Økt landbruksproduksjon og mangfold av produkter	Økt produksjon av mat og trevirke
	Økt etablering av tilleggsnæringer basert på gårdens ressurser
	Økt rekruttering i landbruket

Tabell 10: Mål for næringsutvikling

4.6 Kulturlandskap og biologisk mangfold

4.6.1 Kulturlandskapet

Jordbrukets kulturlandskapet kan bestå av alt fra intensivt drevne åkerarealer til beite i gjengroing. Landskapet er skapt gjennom bosetting og bruk gjennom flere tusen år og er viktig for identitet og tilknytning. I tillegg er kulturlandskapet leveområde for mange plante- og dyrearter.

Kulturlandskapet er, og vil alltid være i forandring. I dag skjer forandringene imidlertid raskere enn før. Den største trusselen mot kulturlandskapet er gjengroing, men også nedbygging, nedleggelse og driftsendringer spiller en viss rolle. I tillegg bidrar et varmere klima, til økt gjengroing.

Aktiv drift i landbruket er den viktigste forutsetningen for å ta vare på kulturlandskapet. Som i resten av landet har det vært en nedgang i antall beitedyr i Lillestrøm. Dette medfører at verdifulle beiteområder gror igjen.

Beiting i utmark er lite utbredt i Lillestrøm.

Rasjonalisering og intensivering i landbruksnæringa krever bygningsmasse som er tilpasset. Konsekvensen er at eldre bygninger ikke lenger er i bruk og forfaller. Alternativ bruk kan bidra til å ta vare på bygningsmassen, men må ikke være til hinder for hensiktsmessig drift- og eierforhold i landbruket.

Ravinelandskapet i Lillestrøm ble formet etter siste istid av bekker som har erodert ned i den marine leira avsatt etter siste istid. Flere av ravinesystemene er ødelagt som følge av oppfylling, stabilisering og sikring. De gjenværende ravinene er derfor svært viktige både som landskapselement og for det biologiske mangfoldet. BioFokus har kartlagt ravinesystemene i Lillestrøm se [Biofokus-rapport 2017-27 \(Fet\)](#), [BioFokus-rapport 2016-1 \(Sørum\)](#) og [BioFokus-rapport 2014-20 \(Skedsmo\)](#).

Lillestrøm har ingen områder som i Naturbase er gitt status [verdifulle](#) eller [utvalgte](#) kulturlandskap. Kommunen har imidlertid områder som Riksantikvaren har registrert som kulturhistorisk landskap av nasjonal interesse ([KULA](#)). Områdene skal vise mangfoldet i historien, hvordan mennesker har levd i og brukt landskapet, hva som har skjedd der og hvilke spor fra tidligere tider som finnes. Følgende områder i Lillestrøm har KULA-status: Bingsfoss i Glomma-Nordre Øyeren, Sørumsletta og Frogner kirkested.

Figur 27. Vandring på beite mot Bingsfoss. Foto: Fylkesmannen i Oslo og Akershus

4.6.2 Biologisk mangfold

Biologisk mangfold er mangfoldet av økosystemer, arter og genetiske variasjoner innenfor artene og de økologiske sammenhengene mellom disse komponentene. Den viktigste årsaken til tap av naturmangfold er at artenes leveområde blir forringet eller går tapt som følge av endret arealbruk.

Skogbruket

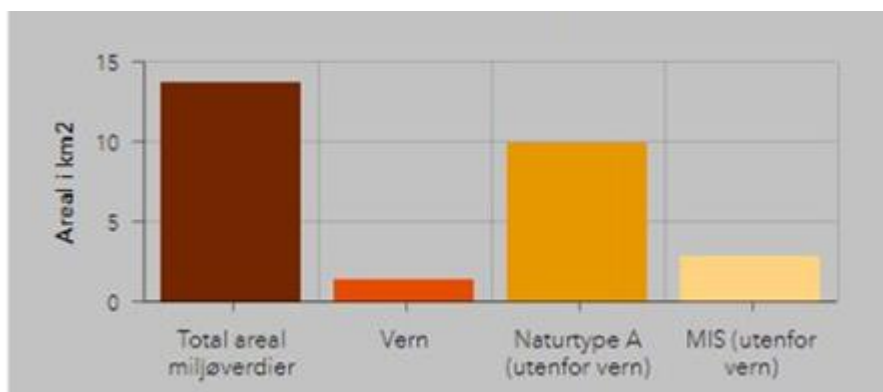
Skogen er levested for et stort antall arter. [Norsk rødliste for arter](#) fra 2021 viser at 48 % av de truede artene lever i skog. De fleste av disse artene er knyttet til gammelskog som gran og furudominert skogsmark eldre enn 180 år.

Skogeier plikter etter [Lov om skogbruk](#) (skogbruksloven) å ha oversikt over miljøverdiene i egen skog og ta hensyn til disse ved gjennomføring av alle tiltak i skogen. [Forskrift om berekraftig skogbruk](#) (bærekraftforskriften) stiller krav til skogeier om å ta vare på viktige livsmiljø og nøkkelbiotoper i samsvar med retningslinjene i [Norsk PEFC Skogstandard](#).

For å sikre og dokumentere at det tas miljøhensyn er norsk skogbruk miljøsertifisert hovedsakelig gjennom PEFC-sertifiseringen, og noe gjennom [FSC-sertifiseringen](#). Miljøregistreringer i skog er en del av skogbruksplanen som skogeieren bruker i driften av eiendommen, og slike registreringer og planer er et viktig grunnlag for miljøinnsatsen i skogbruket. Miljøsertifiseringen stiller konkrete krav til hensyn ved hogst og skjøtsel av skogen. Hensyn til biologisk mangfold er basert på livsmiljøtilnærming. Det vil si at det settes av små og store livsmiljøer som er spesielt viktige for sjeldne og truede arter. Dette kan være hensyn ved hogst som å spare gamle trær, døde trær, skogen i kantsoner til vann og vassdrag eller å forvalte viktige livsmiljøer som nøkkelbiotoper.

Alle tiltakene skogbruket har satt i verk for å ta hensyn til biologisk mangfold, overvåkes gjennom [Landsskogtakseringen](#). Systematisk overvåkning av skogtilstanden viser at det blir mer av livsmiljøer som er viktige for biologisk mangfold. De siste hundre årene har det blitt flere døde trær, mer gammel skog og flere grove trær.

Areal registrert med miljøverdier utgjør 6,31 % av Lillestrøm kommunes produktive skogareal, tilsvarende 14 000 dekar, som vist i figur 28.

Figur 28: Andelen miljøverdier i produktiv skog i Lillestrøm kommune. Kilde: Gårdskart.no

En sjelden art som finnes i skogen i Lillestrøm er [huldresty](#). Dette er en hengende lav som vokser på gran i gammel i fuktig og glissen granskog. Det er ifølge Artskart gjort tre ulike funn i Lillestrøm. Arten vurderes som sterkt truet ifølge Norsk rødliste for arter 2021.

Figur 29: Huldrestry *Usnea longissima*. Foto: Biofokus.

Vern er ett av flere tiltak for å ta vare på det biologiske mangfoldet i skogen. I Norge er naturreservat den vanligste verneformen i skog. Naturreservater er den strengeste formen for områdevern etter naturmangfoldloven. Dette er områder som inneholder truet, sjelden eller sårbar natur, representerer en bestemt naturtype, har en særlig betydning for biologisk mangfold, utgjør en spesiell geologisk forekomst, eller har særskilt naturvitenskapelig verdi. *Frivillig vern* av skog er en ordning der skogeier selv kan tilby skog til vern som naturreservat. Erstatningen som gis baseres derfor på verdien av å drive skogbruk i området. Vern av skog som naturreservat innebærer at skogområdene båndlegges for all fremtid, og skogsdrift er ikke tillatt.

Et annet miljøhensyn er å sette igjen trær langs elver og bekker for at det skal bli en stabil kantsone, blant annet for å hensynta arter som lever i overgangssonene mellom vann/myr og skog.

Livsløpstrær er trær som settes igjen på flata i forbindelse med hogst. De skal få lov til å vokse helt til de dør naturlig, og er viktig for blant annet hakkespetter og insekter.

Jordbruket

Intensiv drift av jordbruksarealer fører med seg redusert biomangfold på grunn av monokulturer, grøfting av myrområder og bekkelukkinger. Samtidig har aktivt jordbruk skapt naturtyper som er levested for en rekke truede arter. I dag er opphør av ekstensiv jordbruksdrift, for eksempel ved slått og beite, den viktigste trusselen mot disse naturtypene. Bruk av plantevernmidler, forurensning, overhøsting, fremmede arter og klimaendringer gir også tap av naturmangfold.

Pollinerende insekter har en svært viktig funksjon i økosystemene og i matproduksjonen. Både mengde og kvalitet på frukt, bær, oljevekster og frøproduksjon av blant annet kløver er avhengig av en vellykket pollinering. Humler og bier er de viktigste pollinatorene i Norge. I Norge var det pr. 24.11.2021 registrert 210 bie- og humlearter der nesten alle er rødlistevurdert (kilde: Artsdatabanken). I [Nasjonal pollinatorstrategi](#) og [tiltaksplan for pollinerende insekter](#) beskriver de eksisterende og nye tiltak for å ta vare på leveområdene til disse artene.

Åkerriksa hekker i åpent kulturlandskap og andre områder med høy gras- og urtevegetasjon. Bestanden av åkerriksa gikk kraftig tilbake på slutten av 1800-tallet, og på 1950-tallet var arten nesten helt borte som hekkefugl på store deler av Østlandet. Nedgangen skyldes i hovedsak endringer i jordbrukspraksis og endret arealbruk. Åkerriksa er klassifisert som en kritisk trua art på den nasjonale rødlista.

Hule eiker er gjennom naturmangfoldloven § 53 gitt status som *utvalgt naturtype*. Det er flere forekomster av denne naturtypen i Lillestrøm. Les mer i [Historier om vår natur](#).

Figur 30. Ammekuer med kalver på kulturbeite. Foto: Ragnhild Aa. Lystad

Vernede områder i Lillestrøm

For å sikre en del av naturarven har kommunen flere vernede områder:

- [Nordre Øyeren naturreservat](#)
- [Sørumsneset naturreservat](#)
- [Stilla og Brauterstilla naturreservat](#)
- [Kongsrudtjern](#)
- [Mjøsjødalen](#)
- [Breimåsan](#)
- [Høgsmåsan](#)
- [Holmen](#)
- [Jølsen naturreservat](#)

De fleste av disse områdene ligger i skog og utmark. Statsforvalteren i Oslo og Viken er forvaltningsmyndighet. Verneforskriftene for de enkelte områdene regulerer hva som er tillatt i forhold til vanlig jord- og skogbruksproduksjon. I områdene Kongsrudtjern, Flaen og Mjøsjødalen er det for eksempel ikke tillatt med tradisjonelt skogbruk. For Nordre Øyeren og Sørumsneset er det i

tillegg til verneforskriften utarbeidet en [forvaltningsplan](#) som skal sikre at landbruksdrifta ikke kommer i konflikt med verneinteressene.

Frivillig skogvern er en ordning der skogeier selv tilbyr skogareal til vern. Dersom området har natur- og miljøkvaliteter som tilsier vern, og vernemyndighetene takker ja til tilbudet, kan området vernes som naturreservat etter naturmangfoldloven § 7. Det vil da forhandles frem en avtale mellom skogeier og staten som inneholder avgrensning av området, verneforskrift som regulerer bruken av området og erstatning.

Kommunen forvaltar tilskuddsordningene [Regionalt miljøtilskudd](#) og [Spesielle miljøtiltak i jordbruket](#) (SMIL) hvor formålet blant annet er på å ta vare på verdier i kulturlandskapet. [Tiltaksstrategi for bruk av tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket 2021 -2025](#) synliggjør kommunes prioritering for bruk av SMIL-midler.

4.6.3. Mål for kulturlandskap og biologisk mangfold

Lillestrøm kommune skal bidra til at landbrukets kulturlandskap og det biologiske mangfoldet blir ivaretatt og aller helst øker.

Hovedmål	Delmål
Et levende kulturlandskap	Hindre gjengroing ved aktiv bruk av innmarksbeiter
	Stimulere til bedre skjøtsel og forvaltning av ravinene
	Fremme bruk av beiteressurser i utmark
Jord- og skogbruksarealer med et rikt biologisk mangfold	Opprettholde av driftsformer som ivaretar biologisk mangfold (beite og slått)
	Ivareta viktige landskapselementer for å opprettholde biomangfoldet (kantsoner og åkerholmer)
	Nye tiltak som øker biomangfoldet (åpne bekker ol.)
	Økt oppslutning om frivillig vern av skog
	Økt andel fleraldret skog og lukkede hogster

Tabell 11: Mål for bevaring av kulturlandskap og biologisk mangfold

4.7 Friluftsliv og folkehelse

Ut- og innmark er først og fremst næringsarealer for landbruket, men også en viktig rekreasjonsarena hele året for uorganisert aktivitet, idrett, friluftsliv, jakt og fiske. Aktivitetene er ofte lavterskeltilbud og et avgjørende bidrag til god folkehelse. Landbruksarealene er i tillegg viktige arenaer for formidling av kunnskap.

Allemannsretten

Allemannsretten gir alle rett til å ferdes og oppholde seg i utmark. Allemannsretten gir ikke bare rettigheter, det følger også plikter. Når du benytter deg av allemannsretten, skal du opptre hensynsfullt og varsomt. Opphold, ferdsel og høsting må skje på en hensynsfull måte. [Friluftsløven](#) beskriver hva vi har lov og ikke lov til å gjøre i inn- og utmark når det gjelder ferdsel, opphold og høsting i naturen.

By- og tettstedsnære områder i Lillestrøm er omkranset av produktive jord- og skogbruksarealer, arealer som er viktige nærområder for en raskt voksende befolkning.

Der turstier går gjennom beiteområder eller nært fulldyrka jord kan, det oppstå utfordringer enten med tråkk eller ved at dyr på beite blir forstyrret. Der skiløyper er kjørt opp på fulldyrka jord er det fare for isbrann og mer tele i bakken. Derfor er det viktig at avklaringer rundt dette blir gjort før hver sesong slik at overvintringsskader på høstkorn og eng kan unngås. Bedre kontakt og avtaler mellom de som anlegger skiløyper og grunneierne er nødvendig.

De større sammenhengende skogområdene finnes sør og øst i kommunen og har turområder med et omfattende tursti- og løypenett. Deler av kommunen i vest ligger innenfor Marka, lokalisert til Gjelleråsen og Romeriksåsen. Arealer innenfor Markagrensa omfattes av [Markaforskriften](#), som skal sikre at skogbruk i Marka bidrar til bevaring og utvikling av områdets kvaliteter knyttet til friluftsliv, naturmiljø, landskap, kulturminner og vannforsyning.

Tømmerdrifter gjennom hele året kan medføre kjøreskader og ødelagt stinett. Jf. Bærekraftforskriften og skogstandarden skal kjøreskader utbedres der dette oppstår.

Landbruksveier er anlagt for næringsrettet virksomhet, men de er også friluftsutøverens vei ut i skogen. Landbruket legger til rette ved å stille arealer til disposisjon, blant annet for skiløyper vinterstid, og gjør dette i samarbeid med frivillige initiativtakere. Friluftsliv og sportsfiske kan gi muligheter for næringsutvikling for grunneier. Det samme gjelder opplevelse av natur og kulturminner der grunneier sitter på god lokalkunnskap.

Deler av kommuneskogen ligger sentralt til for turgåere sommer som vinter og er mye brukt, der det tilrettelegges for friluftsliv blant annet ved skilting av turstier og mulighet for skiløyper samt gode opplevelsesverdier gjennom et variert skogbilde. Det er imidlertid viktig med ordinær skogsdrift også på disse arealene, da kommuneskogen gjennom en bærekraftig og aktiv forvaltning kan være en kunnskapsarena for skogbruksdrift i praksis.

God dialog mellom grunneiere og brukere av skogen gir en gjensidig forståelse av behov og interesser. Merking og informasjon om pågående tiltak i skogen, som hogst, virker konfliktdepende.

4.7.1 Mål for friluftsliv og folkehelse

Lillestrøm kommune skal bidra til bærekraftig og aktiv landbruksnæring samtidig legge tilrettelegge for gode naturopplevelser i ut- og innmark.

Hovedmål	Delmål
Sikre gode rammevilkår for landbruksdrift og friluftsliv i skog og innmark	Økt tilrettelegging, skilting og merking av turstier i skog og innmark
	Minst mulig kjøreskader etter hogst

Tabell 12: Mål for friluftsliv og folkehelse

4.8 Informasjon og kompetansebygging

Landbruket i Lillestrøm har en viktig rolle i samfunnet. I tillegg til å produsere mat og trevirke, leverer næringa andre fellesgoder som matsikkerhet, tjenester som gårdsturisme,

lokalmatopplevelser og Inn på tunet tjenester. Andre miljøgoder er bevaring av kulturlandskap og biologisk mangfold og skogens funksjon som karbonlager.

Med en stadig voksende befolkning, som kjenner mindre til landbruket som næring, er det viktig med god informasjon om landbrukets produksjoner og arealer og hvordan man skal ta hensyn når man oppholder seg i skog og på innmark.

Landbruket sin posisjon i Lillestrøm setter krav til kommunens forvaltning av landbruksoppdraget. Det er blant annet viktig med god informasjon om landbrukets økonomiske og juridiske virkemidler.

4.8.1 Mål for informasjon og kompetansebygging

Lillestrøm kommune skal bidra til å skape åpenhet, tillit og nyskaping.

Hovedmål	Delmål
God informasjon om landbrukets virkemidler	Utarbeide informasjonsmateriell, Landbruksnytt
	Arrangere/medarrangør, fagmøter om aktuelle tema
Landbruksnæringa skal ha et godt omdømme	Synliggjøre landbruket i Lillestrømsamfunnet: <ul style="list-style-type: none">• sosiale medier• skole/barnehage
	Godt samarbeid med næringsorganisasjonene
	Oppdatere informasjon på kommunens hjemmeside

Tabell 13: Mål for informasjon og kompetansebygging

